SİNEKLER

Jean-Paul Sartre

JEAN PAUL SARTRE

SİNEKLER

KUZEY YAYINLARI: 24

•

Tiyatro Dizisi: 3

•

Kuzey Yayınları'nda
Birinci Baskı: Şubat 1985

KUZEY YAYINLARI
Onur Sok. No: 18/2
Maltepe/ANKARA
Tel: 30 40 81

Kapak : Ali Cengizkan
Düzenleme : Cem Selik
Dizgi : TEMPO 18 34 65
Baskı : Sistem Ofset S: 4

JEAN PAUL SARTRE

SİNEKLER

(Dram, Üç Perde)

Çeviren
TAHSİN YÜCEL

HUZEY

KİŞİLER

— JUPITER
— ORESTES
— AİGİSTHOS
— ÖĞRETMEN
— BİRİNÇİ MUHAFIZ
— İKİNCİ MUHAFIZ
— BAŞ RAHİP
— ELEKTRA
— KLYTEMNESTRA
— BİR ERINNYE
— BİR GENÇ KADIN
— BİR YAŞLI KADIN
— HALKTAN ERKEKLER VE KADINLAR
— ERINNYELER. UŞAKLAR
— SARAY MUHAFIZLARI

BİRİNCİ PERDE

Argos'ta bir alan. Sineklerin ve ölümün tanrısı Jupiter'in bir heykeli. Gözleri ak, yüzü kana bulanmış.

SAHNE I

Karalar giymiş Yaşlı Kadınlar dinsel bir alay biçiminde sahneye girer, heykelin önünde içki dökme törenine başlarlar. Bir Budala dipte yere oturmuştur. Oreste ile Öğretmen, sonra Jupiter girer.

ORESTES.— Hey kadınlar!

Hepsi de bir çığlık koparırarak geriye dönerler.

ÖĞRETMEN.— Diyorduk ki, acaba bize...

Kadınlar birer adım gerileyerek yere türürürler.

ÖĞRETMEN.— Bakın, biz yolcuyuz, yolumuzu şaşırdık. Ufacık bir bilgi istiyorum sizden.

Kadınlar testilerini ellerinden bırakıp kaçarlar.

ÖĞRETMEN.— Beygir karılar! Görenler de çekiciliklerine tutuldum sanacaklar. Ya! efendim, yolculuğumuza hiç diyecek yok hani! Yunanistan'da olsun, İtalya'da olsun şaraplarının tadı damaklarda kalan, hanları insana kucak açan, sokakları kalabalıkla dolup taşan, en azından beş yüz başkent vardı, kalkıp buraya gelmek de nerden esti aklınıza! Bu dağlılar ömürlerinde turist görmemişler anlaşılan; güneşte pişen bu lanetli yerde yüz kez yol sordum. Nereye gitsek, hep aynı dehşet çığlıkları, aynı kaçışmalar, kör edici sokaklarda hep bu ağır ve kara gezinmeler. Tuu! Bu ıssız sokaklar, sıcaktan titreyen hava, sonra bu güneş... Güneşten daha uğursuz bir şey var mıdır?

ORESTES.— Ben burda doğdum...

ÖĞRETMEN.— Öyle anlaşılıyor. Ama ben sizin yerinizde olsam, bununla övünmezdim.

ORESTES.— Burada doğdum, ama bir yolcu gibi yol sormak zorundayım. Çal şu kapıyı!

ÖĞRETMEN.— Ne umuyorsunuz? Yanıt vereceklerini mi? Bakın azıcık şu evlere, bakın da söyleyin: neye benziyorlar? Pencereleri nerede? Sıkı sıkı kapalı, loş avlulara açılıyor herhalde pencereleri, sokağa kıçlarını dönüyorlar... *(Orestes eliyle bir hareket yapar.)* Neyse. Çalıyorum kapıyı, ama umudum yok.

Kapıyı çalar. Sessizlik. Gene çalar; kapı aralanır.

BİR SES.— Ne istiyorsunuz?

ÖĞRETMEN.— Bir şey soracaktık. Acaba şeyin nerede...

Kapı birdenbire kapanır.

ÖĞRETMEN.— Hay Allah kahretsin! Nasıl, beğendiniz mi, Orestes efendimiz, bu kadar deney yeter mi? İsterseniz, bütün kapıları çalabilirim böyle.

ORESTES.— Hayır, bırak.

ÖĞRETMEN.— Vay! Şurda biri var. *(Budalaya yaklaşır.)* Efendimiz!

BUDALA.— Öö!

ÖĞRETMEN, *gene selamlar.*— Efendimiz!

BUDALA.— Öö!

ÖĞRETMEN.— Bize bir büyüklük edip de Aigisthos'un evini gösterir misiniz?

BUDALA.— Öö!

ÖĞRETMEN.— Aigisthos'un, Argos kralının.

BUDALA.— Öö! Öö!

Geriden Jupiter geçer.

ÖĞRETMEN.— Şansımız yokmuş! İlk kez birinin kaçmayacağı tuttu, o da kafadan çatlak. *(Jupiter gene geçer.)* Vay anasını! Buraya kadar gelmiş arkamızdan.

ORESTES.— KİM?

ÖĞRETMEN.— Sakallı.

ORESTES.— Düş görüyorsun sen.

ÖĞRETMEN.— Şimdi geçti, gözlerimle gördüm.

ORESTES.— Aldanmış olacaksın.

ÖĞRETMEN.— Olanaksız. Palermo'da Jupiter Ahenobarbus'un yüzünü süsleyen bronz sakalı saymazsak, ömrümde böyle sakal görmedim diyebilirim. Bakın, gene geçiyor işte. Ne istiyor bizden?

ORESTES.— O da yolculuk ediyor, bizim gibi.

ÖĞRETMEN.— Ya, öyle mi! Delphes yolunda rastladık ona. Itea' dan gemiye bindiğimiz zaman, o koca sakalıyla çoktan yerleşmişti gemiye. Nauplia'da her adımda karşımıza çıkıyordu, şimdi de burada işte. Basit bir rastlaşım mı diyorsunuz siz buna? *(Eliyle sinekleri kovar.)* Doğrusunu söylemek gerekirse, Argos'un sinekleri, adamlarından çok daha konuksever görünüyor. Baksanıza şunlara, bir baksanız a! *(Gözleriyle budalayı gösterir.)* On ikisi birden konmuş gözüne, reçelli ekmeğe konar gibi. Ama herifin keyfine hiç diyecek yok, gözlerini emdirmekten hoşlanıyor anlaşılan. Gerçekten de, ak ak birşey sızıyor bu adamın gözlerinden, yoğurt gibi. *(Sinekleri kovar.)* Hadi, basın bakalım yeter artık! Tamam, sizin üstünüze de kondular işte. *(Kovar onları.)* Nasıl, rahatladınız mı: yurdunuzda bir yabancı olmaktan yakınıp duruyordunuz, bu hayvanlar ağırlıyor işte sizi, sizi tanır gibi bir havaları var. *(Sinekleri kovar.)* Durun, yavaş olun biraz, coşkunun bu kadarı da fazla! Nerden geliyorlar böyle? Gürültüleri kaynana-zırıltılarını gölgede bırakıyor, kendileri de yusufçuk böceklerinden büyük.

JUPITER, *yaklaşmıştır.*— Biraz semizleşmişler, o kadar. On beş yıl önce, keskin bir leş kokusu kentin üzerine çekmişti onları. O gün bugün semirip duruyorlar. On beş yıla varmadan küçük kurbağalar kadar büyürler.

Bir sessizlik.

ÖĞRETMEN.— Sorabilir miyim, kiminle konuşmak onuruna erdik acaba?

JUPITER.— Adım Demetrios'tur. Atina'dan geliyorum.

ORESTES.— Sanırım on beş gün önce sizi gemide görmüştüm.

JUPITER.— Ben de sizi görmüştüm.

Saraydan korkunç haykırışlar gelir.

ÖĞRETMEN.— Vay, vay, vay! Şu seslere bak! Hiç de hoş şeyler değil bunlar, bana kalırsa, gitsek daha iyi olacak, efendim.

ORESTES.— Sus.

JUPITER.— Korkacak bir şey yok. Ölüler bayramı bugün. Bu çığlıklar da törenin başladığını gösteriyor.

ORESTES.— Argos hakkında çok şeyler bilir gibisiniz.

JUPITER.— Sık sık gelirim buraya. Galip Yunan donanmasının Nauplia limanına demir attığı günlerde, kral Agamemnon'un dönüşünde de buradayım. Ak yelkenler surların yukarısından görülebiliyordu. *(Sinekleri kovar.)* Sinekler yoktu daha o sıralarda. Argos küçük bir taşra kentinden başka bir şey değildi, gevşek gevşek esnerdi güneşin altında. Sonraki günlerde, ben de ötekilerle yola çıktım, ovada ilerleyen krallık alayını uzun uzun izledik. İkinci günün akşamı, kraliçe Klytemnestra, yanında şimdiki kral Aigisthos'la, surların üzerinde göründü. Argoslular, batan güneşte kızaran yüzlerini gördüler; mazgalların üzerinden eğildiklerini, denize doğru uzun uzun baktıklarını gördüler; "İğrenç şeyler olacak", diye düşündüler. Ama bir şeycikler söylemediler. Bilirsiniz herhalde: Aigisthos, kraliçe Klytemnestra'nın sevgilisiydi. Çabuk hüzünlenen, haz düşkünü bir adamdı o sırada. Yorgun görünüyorsunuz?

ORESTES.— Çok yürüdüm de ondan, şu Allahın belası sıcak da cabası. Ama ilgiyle dinliyorum anlattıklarınızı.

JUPITER.— Agamemnon iyi adamdı, ama büyük bir yanlışlık yaptı. İdamların halk önünde yapılmasına izin vermedi. Bu da hiç iyi olmadı. Taşrada güzel bir idam sıkıntı dağıtır, insanlardaki ölüm korkusunu da köreltir biraz. Argoslular bir şey söylemediler, çünkü sıkılıyorlardı, şiddetli bir ölüm görmek istiyorlardı. Krallarının kentin kapılarında belirdiğini görünce de hiçbir şey söylemediler. Klytemnestra'nın hoş kokulu güzel kollarını ona uzattığını görünce de bir şey söylemediler. Bir sözcük, tek bir sözcük yeterdi bu sırada, ama sustular, suratı parçalanmış, kocaman bir ceset görüntüsü vardı her birinin kafasında.

ORESTES.— Peki, siz, siz de hiçbir şey söylemediniz mi?

JUPITER.— Kızdınız mı, delikanlı? Pek sevindim doğrusu; duygularınızın arılığını gösteriyor kızgınlığınız. Hayır, konuşmadım: buralı değildim, bu işler beni ilgilendirmezdi. Argoslulara gelince, ertesi gün, krallarının sarayda acıdan uluduğunu işitince de bir şey söylemediler, şehvetten dönmüş gözlerinin üzerine indirdiler gözkapaklarını,

bütün kent azgınlık çağını yaşıyan bir kadın gibiydi.

ORESTES.— Böylece katil saltanat sürüyor. On beş yıl mutlu yaşadı. Ben de tanrıları doğru sanırdım.

JUPITER.— Yok! Bu kadar da çabuk suçlamayın tanrıları. Her zaman da cezalandırmak mı gerekir? Bu patırtıyı ruhsal düzen yararına kullanmak daha iyi değil miydi?

ORESTES.— Böyle mi yaptılar?

JUPITER.— Sinekleri yolladılar.

ÖĞRETMEN.— Sineklerin bununla ne ilgisi var?

JUPITER.— Olmaz olur mu! Bu bir simge. Şuna bakarak yargılayın yaptıklarını: şurada, duvarları sıyırarak, ufak kara ayaklarının üzerinde sık adımlarla yürüyen şu kocamış tesbihböceğini görüyorsunuz; duvar kovuklarında kaynaşan kara, yassı böceklerin güzel bir örneği işte. Böceğin üzerine atılır, yakalayıp getiririm size. *(Yaşlı kadının üzerine atılır, tutup sahnenin önüne getirir.)* İşte avım. Şu çirkinliğe bakın! Tuu! Gözlerini kırpıyorsun, oysa sizler güneşin kızgın oklarına alışkınsınızdır. Şu titremelere bakın, oltanın ucundaki balık da böyle titrer. Söyle bakalım, koca karı, düzinelerle oğul mu yitirdin: tepeden tırnağa karalar giymişsin. Hadi, konuş, konuşursan bırakırım belki seni. Söyle, kimin yasını tutuyorsun?

YAŞLI KADIN.— Argos'ta böyle giyinirler.

JUPITER.— Argos'ta böyle mi giyinirler? Ha! anladım şimdi. Kralın yasını tutuyorsun sen, öldürülen kralının.

YAŞLI KADIN.— Sus! Tanrı aşkına, sus!

JUPITER.— Epeyce yaşlısın, sokaklarında ta öğleye dek yankılanan korkunç çığlıkları hiç kuşkusuz duymuşsundur. Ne yaptın o zaman?

YAŞLI KADIN.— Kocam tarladaydı, ne yapabilirdim? Kapımı sürgüledim.

JUPITER.— Evet, evet, sonra da daha iyi işiteyim diye pencereni araladın, perdelerinin ardından dışarıyı gözetlemeye başladın, soluğunu tutmuştun, kalçalarının arasında da garip bir gıdıklanma vardı.

YAŞLI KADIN.— Sus!

JUPITER.— Yaman sevişmişsindir o gece. Tam bir şenlikti değil mi?

YAŞLI KADIN.— Ah! efendim, iğrenç bir şenlikti.

JUPITER.— Kızıl bir şenlikti, anısını, bir türlü gömemediniz.

YAŞLI KADIN.— Efendim! Bir ölü müsünüz siz?

JUPITER.— Ölü mü! Hadi ordan, deli karı! Neyin nesi olduğuma aldırma sen; kendi kendinle ilgilen de pişmanlığınla günahını bağışlat daha iyi.

YAŞLI KADIN.— Ah! efendim, çok pişmanım, bir bilseniz ne kadar pişmanlık duyduğumu... Kızım da hep pişmanlıklar içinde, damadım her yıl bir inek kurban ediyor, yedi yaşına gelen torununu da pişmanlık içinde büyüttük: bir resim gibi uslu, sapsarı bir çocuk, ilk suçu şimdiden kavramış durumda.

JUPITER.— Pekâlâ, çek bakalım arabanı, yıllanmış çirkef! Pişmanlık içinde gebermeye bak. Biricik kurtuluş şansın bu. *(Yaşlı kadın sıvışır.)* Efendiler, ya ben iyiden iyiye aldanıyorum, ya da tam bir sofuluktu bu karşılaştığımız, eski biçimde bir sofuluk, korku temelli bir sofuluk.

ORESTES.— Kimsiniz siz?

JUPITER.— Kim olduğumun ne önemi var? Tanrılardan söz ediyorduk. Söyleyin bakalım, Aigisthos'u cezalandırmak mı gerekirdi?

ORESTES.— Gerekirdi... Adaam! ne bileyim ne gerekirdi, vız gelir bana; ben buralı değilim. Aigisthos pişman mı?

JUPITER.— Aigisthos mu? Çok şaşırdım doğrusu. Ama ne önemi var? Onun yerine bütün bir kent pişmanlık duyuyor. Pişmanlık da epeyce ağır çeker hani.*(Sarayda korkunç haykırışlar.)* Dinleyin! Kralların can çekişirken kopardığı çığlıkları unutmasınlar diye, onun gür sesini canlandırmak üzere seçilmiş bir sığır çobanı, her yıldönümü, sarayın büyük salonunda ulur böyle. *(Orestes tiksinmiş gibi bir hareket yapar.)* Yok! daha bu hiçbir şey değil; az sonra, ölüler koyverilince ne diyeceksiniz? Günü gününe, tam on beş yıl önce, Agamemnon öldürülmüştü. Ah! Argos'un uçarı halkı ne kadar değişti o zamandan beri, şimdi gönlüme ne kadar yakın!

ORESTES.— Gönlünüze mi?

JUPITER.— Bırakın, bırakın, delikanlı. Ben kendi kendime konuşuyordum. "Tanrıların gönlüne" demem gerekirdi.

ORESTES.— Öyle mi? Kana bulanmış duvarlar, milyonlarca sinek, bir mezbaha kokusu, bir cehennem sıcaklığı, sonra ıssız sokaklar,

öldürülmüş adam suratlı bir tanrı, evlerinin içinde göğüslerini döven, dehşete düşmüş sürfeler - sonra bu çığlıklar, bu dayanılmaz çığlıklar: bu mudur Jupiter'in sevdiği?

JUPITER.— Tanrıları yargılamayın, delikanlı, acı gizleri vardır.

Bir sessizlik.

ORESTES.— Yanılmıyorsam, Agamemnon'un bir kızı olacaktı değil mi öyle? Elektra adında bir kız?

JUPITER.— Evet. Burda oturuyor. Aigisthos'un sarayında, işte şurda.

ORESTES.— Ya! Aigisthos'un sarayı mı burası? - Peki, bütün bu olup bitenler hakkında Elektra ne düşünüyor?

JUPITER.— Ne düşünecek! O bir çocuk. Bir de oğlu vardı, Orestes adında biri. Ölmüş diyorlar.

ORESTES.— Ölmüş mü! Öyle ya...

ÖĞRETMEN.— Evet, elbette, efendim, iyi biliyorsunuz öldüğünü. Nauplia'lılar anlatmışlardı hani, Agamemnon'un ölümünden az sonra Aigisthos onun da öldürülmesini emretmiş.

JUPITER.— Kimileri yaşadığını ileri sürmüşlerdi. Cellatları acıyarak ormana bırakasıymış. Ormanda bulunup zengin Atinalılar tarafından büyütülesiymiş. Bana sorarsanız, ben ölmüş olmasını yeğ tutarım.

ORESTES.— Neden, lütfen söyler misiniz?

JUPITER.— Bir gün gelip kentin kapısına dayandığını düşünün.

ORESTES.— Ee?

JUPITER.— Ne olacak! Bakın, onunla karşılaşsaydım, derdim ki... şöyle derdim ona "Delikanlı..." Evet, delikanlı derdim ona, öyle ya, yaşıyorsa, sizin yaşınızdadır aşağı yukarı. Ha, efendim, sırası gelmişken adınızı sorabilir miyim?

ORESTES.— Adım Philebos, Korintos'luyum. Bilgimi artırmak için, bir zamanlar bana öğretmenlik eden bir köleyle birlikte yolculuğa çıktım.

JUPITER.— Çok güzel. İşte şöyle derdim ona: "Delikanlı, gidin burdan! Burda ne arıyorsunuz? Haklarınızı kabul ettirmek mi istiyorsunuz? İyi ya! ateşlisiniz, güçlüsünüz, pek savaşçı bir orduda yiğit bir komutan olabilirsiniz, yarı ölü bir kent üzerinde, sineklerin rahatsız edip durdukları bir kent leşi üzerinde hüküm sürmekten çok daha iyi

şeyler yapabilirsiniz. Büyük günahkarlardır buranın insanları, ama günahlarını ödemeye yöneldiler artık. Bırakın onları, delikanlı, bırakın onları, giriştikleri bu acı çabaya saygı gösterin, ayaklarınızın ucuna basarak uzaklaşın. Pişmanlıklarını paylaşamazsınız, çünkü cinayetlerine katılmadınız, gözü pek suçsuzluğunuz da derin bir uçurum gibi ayırıyor sizi onlardan. Onları azıcık seviyorsanız, gidin buradan. Gidin, yoksa mahvedeceksiniz zavallıları: yarı yolda durdurursanız, bir an bile olsa olsa dikkatlerini pişmanlıktan başka yana çevirirseniz, bütün suçları soğumuş gibi donuverir üzerlerinde. İçleri rahat değil, korkuyorlar - korku ve huzursuzluk kokusu da Tanrıların burnuna çok hoş gelir. Evet, Tanrılar hoşlanır bu zavallı ruhlardan. Tanrı yardımından yoksun bırakmak ister misiniz onları? Hem, buna karşılık ne vereceksiniz onlara? Rahat sindirimler, taşraların kasvetli huzuru, bir de sıkıntı, evet! mutluluğun o her gün sürüp giden sıkıntısı. İyi yolculuklar, delikanlı, yolun açık olsun; kentin düzeni de, ruhların düzeni de çok değişkendir; dokundunuz mu bir yıkıma neden olursunuz. *(Orestes'in gözlerinin içine bakar.)* Korkunç bir yıkım çöker üzerinize.

ORESTES.— Sahi mi? Böyle mi derdiniz ona? Bakın ben de... ben de delikanlının yerinde olsaydım, size derdim ki... *(Bakışlarıyla tartarlar birbirlerini; Öğretmen öksürür.)* Hay Allah! Ne yanıt verirdim, bilmem. Belki de haklısınız, hem sonra bu iş beni hiç ilgilendirmez.

JUPITER.— Çok güzel. Orestes de bu denli mantıklı olsun isterdim. Neyse, size uğurlar olsun; ben işlerime gitmeliyim.

ORESTES.— Size de uğurlar olsun.

JUPITER.— Ha, aklıma gelmişken söyleyeyim: sinekler rahatınızı kaçırırlarsa, şöyle kurtulabilirsiniz onlardan; çevrenizde vızıldayan şu sürüye bakın: bileğini şöyle bir oynatır, sonra da şöyle dersin: "Abraksa, gollo gollo, tse, tse!" İşte bakın: yere iniverdiler hemen, tırtıllar gibi sürünmeye başladılar.

ORESTES.— Hay jupiter!

JUPITER.— Bu da iş mi! Küçücük bir oyun. Bazı bazı sinek cam-

bazlığım tutar da. İyi günler. Gene görüşürüz.

Çıkar.

SAHNE II

ORESTES, ÖĞRETMEN

ÖĞRETMEN.— Gözünüzü dört açın. Bu adam kim olduğunuzu biliyor.

ORESTES.— Adam mıdır dersin?

ÖĞRETMEN.— Aman, efendim, çok üzüyorsunuz beni! Verdiğim dersleri, öğrettiğim o güleç kuşkuculuğu unuttunuz mu? "Adam mıdır dersin?" Elbette, insanlardan başka bir şey yoktur, bu kadarı da bol bol yeter. Adam bu sakallı, Aigisthos'un bir casusu.

ORESTES.— Bırak şimdi felsefeyi. Bana çok kötülüğü dokundu.

ÖĞRETMEN.— Kötülüğü mü! İnsanlara düşünce özgürlüğü vermek kötülük etmek midir? Ah, ne kadar değiştiniz! Eskiden içinizi okurdum... Neler kurduğunuzu söylemeyecek misiniz bana? Neden sürüklediniz beni buraya? Burada ne yapmak istiyorsunuz?

ORESTES.— Bir şey yapacağım diyen oldu mu sana? Hadi, kes sesini. *(Saraya yaklaşır.)* İşte *benim* sarayım. Babam burada doğmuş. Orospunun biriyle pezevengi burada öldürmüşler onu. Ben de burada doğmuşum. Aigisthos'un askerleri beni burdan götürdükleri zaman üç yaşındaymışım. Bu kapıdan geçmişizdir kuşkusuz; biri beni kollarında taşıyormuş, gözlerim büyük büyük açılmışmış, ağlıyormuşum... En ufak bir şey kalmamış aklımda. Taşra görkemi içinde kurumlu kurumlu duran, kocaman, dilsiz bir duvar görüyorum. İlk kez *görüyorum.*

ÖĞRETMEN.— Hiçbir şey kalmadı aklınızda demek, nankör efendim, bu anıları vermek için ömrümün on yılını harcadım da hiçbir şey kalmadı belleğinizde, öyle mi? Ya yaptığımız bütün o yolculuklar? Ya o gördüğümüz kentler? Yalnız size verdiğim o arkeoloji dersi? Hiçbir şey kalmadı belleğinizde, öyle mi? Bir zamanlar belleğinizde o kadar saray, o kadar sunak, o kadar tapınak vardı ki, coğrafyacı Pausanias gibi siz de bir Yunanistan rehberi yazabilirdiniz.

ORESTES.— Saraylar! Evet, doğru. Saraylar, sütunlar, heykeller! Kafamda o kadar taş var da neden daha ağır çekmiyorum? Ya Efes tapınağının üç yüz seksen yedi basamağı, bunların sözünü etmiyor musun? Birer birer tırmandım o basamakları, hepsini de anımsıyorum. Yanılmıyorsam, on yedincisi kırıktı. Ah! bir köpeğin... ocağın yanına yatıp ısınan, efendisi içeriye girince doğrulup selamlar gibi usul usul inleyen, kocamış bir köpeğin daha çok belleği vardır benden: efendisini tanır. *Kendi* efendisini. Ya benim kimim var?

ÖĞRETMEN.— Kültürü ne yapıyorsunuz efendim? Kültürünüz sizindir, bilgimin meyvalarını, deneylerimin gömülerini yan yana getirerek bir çiçek demeti gibi, aşkla kurduğum bu kültür sizindir. Türlü insan düşünceleriyle içli dışlı olasınız diye bütün kitapları erkenden okuttum size, insan törelerinin ne denli değişken olduğunu her fırsatta göstererek yüz ülkede gezdirdim sizi. Şimdi gençsiniz, zenginsiniz, yakışıklısınız, yaşlı bir adam gibi akıllısınız, bütün köleliklerden, bütün inançlardan kurtulmuş durumdasınız, ailesiz, yurtsuz, dinsiz, mesleksizsiniz, bütün bağlanmalara açıksınız, hiçbir zaman bağlanmamak gerektiğini de biliyorsunuz, üstün bir insansınız kısacası, üstelik büyük bir üniversite kentinde felsefe, arkeoloji dersleri verebilirsiniz, gene de yakınıyorsunuz.

ORESTES.— Hayır: Yakındığım yok. Yakınamam ki: yelin zoruyla örümcek ağlarından koparak on ayak yukarda sallanıp duran şu tellerin özgürlüğünü bıraktın bana; örümcek ağının bir telinden fazla ağırlığım yok, boşlukta yaşıyorum. Bunun bir şans olduğunu biliyorum, gerektiği gibi değerlendiriyorum. *(Bir an durur.)* İnsanlar vardır, bağlanmış olarak doğarlar: seçmek yoktur onlar için, bir yola atılmışlardır, bu yolun sonunda, kendilerini bekleyen bir eylem vardır, *kendi* eylemleri; giderler çıplak ayakları güçle basar toprağa, taşlarda yırtılır. *Bir yere* gitmek sevinci sana bayağı geliyor değil mi? Kimileri de vardır, sessizdir, ta içlerinde bulanık ve yersel görüntülerin ağırlığını duyarlar; hayatları değişmiştir, çünkü, çocukluklarında bir gün... beş yaşlarında, yedi yaşlarında... Doğru: üstün insan değildir bunlar. Ben, daha yedi yaşımda, göçmen olduğumu biliyordum; kokuları ve sesleri, çatılarda yağmurun hışırtısı, ışığın titreyişleri, bedenimin üzerinden kayıyor, çevreme düşüyordu; biliyordum: başkalarınındı bunlar, ne yaparsam yapayım, *benim* anılarım olamazlardı. Öyle ya, anı-

lar, evleri, hayvanları, uşakları, tarlaları olanlar içindir, doyurucu besinlerdir anılar. Ama ben... Ben özgürüm, Tanrı'ya şükür. Ah! ne kadar özgürüm. Ne görkemli bir yokluğu var ruhumun. *(Saraya yaklaşır.)* Burada yaşayacaktım. Kitaplarının hiçbirini okumayacaktım, okumasını da bilmeyecektim belki: okuma bilen prensler enderdir. Ama on bin kez girip çıkacaktım bu kapıdan. Çocukken, kanatlarıyla oynayabilirdim, yaslanırdım onlara, yerlerinden oynamadan gıcırdarlardı, kollarını dirençlerini öğrenirdi. Daha sonra, geceleri, kızlarla buluşmak üzere gizlice iterdim onları. Daha sonra, olgunluk çağıma erince, köleler ardına kadar açarlardı kapıyı, atla geçerdim eşiği. Emektar, tahta kapım benim. Gözlerim kapalı bulabilirdim kilidini. Şu aşağıdaki sıyrığı da, elime bir mızrak verdikleri ilk gün, dikkatsizlikle, ben açardım belki. *(Geriler.)* Dor biçemi, değil mi öyle? Ya şu altın kakmalara ne dersin? Dodona'da görmüştüm bunun eşlerini: çok güzel işlenmiş. Hadi, sevindireyim seni: *benim* sarayım değil burası, *benim* kapım da değil. Burada hiçbir işimiz yok.

ÖĞRETMEN.— İşte akıllıca bir söz ettiniz. Ne kazanacaktınız burada yaşamakla? İğrenç bir pişmanlık ruhunuzu dehşete gömerdi, o kadar.

ORESTES, *yüksek sesle.*— Hiç değilse benim olurdu. Saçlarımı kızartan bu sıcak da benim olurdu. Şu sineklerin uğultusu da benim olurdu. Şu saatte, sarayın loş bir odasında çırılçıplak, pancurun bir aralığından, ışığın kırmızı rengini seyrederdim, güneşin batmaya yüz tutmasını beklerdim, bir koku gibi, başka yüz binlerce akşamdan farksız, gene de yepyeni bir Argos akşamının serin gölgesinin topraktan yükselmesini beklerdim, benim olan bir akşamın gölgesinin. Gidelim buradan, öğretmen; anlamıyor musun, başkalarının sıcağında çürüyoruz!

ÖĞRETMEN.— Efendim, ne kadar rahatlattınız içimi! Şu son aylarda —kesin olarak konuşmak gerekirse, size kimin oğlu olduğunuzu belirttiğimden beri— her gün biraz daha değiştinizi görüyordum, uyuyamaz olmuştum. Korkuyordum...

ORESTES.— Neden?

ÖĞRETMEN.— Anlatırsam kızarsınız.

ORESTES.— Hayır. Konuş.

ÖĞRETMEN.— Korkuyordum işte, kuşkucu alaya ne denli er-

ken alışmış olursak olalım, bazı bazı saçma düşünceler takılıyor kafamıza, diyeceğim, Aigisthos'u kovarak yerine geçmeyi kurar mısınız diye düşünüyordum.

ORESTES, *yavaş yavaş.*— Aigisthos'u kovmak mı? *(Bir an durur.)* Hiç üzülme, dostum, çok geç artık. İsteksizlikten değil, o serseriyi sakalından tuttuğum gibi koparıp atabilirim babamın tahtından. Ama sonra ne olacak? Ne yapacağım bu insanlarla? Çocuklarının bir tekinin bile doğumunu görmedim, kızlarının düğününde bulunmadım, pişmanlıklarını paylaşamıyorum, hiçbirin adını bilmiyorum. Sakallının hakkı var: bir kralın anıları uyruklarının anılarıyla bir olmalı. Bırakalım onları, dostum. Gidelim buradan. Ayaklarımızın ucuna basa basa. Ama, biliyor musun, bir eylem olsaydı, bana aralarında kalma hakkı verecek bir eylem; bir cinayet yoluyla da olsa, yüreğimin boşluğunu doldurabilmek için belleklerini, büyük korkularını, umutlarını ele geçirebilseydim, öz annemi öldürmem de gerekse...

ÖĞRETMEN.— Efendim!

ORESTES.— Evet. Düş bunlar, düş. Gidelim. Bak bakalım, at bulabilecek miyiz, İsparta'ya kadar gideriz, dostlarım var orda.

Elektra girer.

SAHNE III

ÖNCEKİLER, ELEKTRA

ELEKTRA, *onları görmeden tahta bir sandıkla, Jupiter heykeline yaklaşır.*— Süprüntü! Ahududu suyuna batmış pis suratındaki yuvarlak gözlerinle istediğin kadar bakabilirsin bana, korkmuyorum senden. Söyle bakalım, kutlu kadınlar geldi bu sabah, kara giyili, moruk topaçlar. Kaba saba pabuçlarını gıcırdatıp durdular çevrende. Sen de hoşlandın, değil mi, koca korkuluk, bilirim, seversin koca karıları; ölmüş karılara ne kadar çok benzerlerse, o kadar çok seversin onları. En değerli şaraplarını döktüler ayaklarının dibine, öyle ya, senin bayramın bugün, pis pis küf kokuları yükseliyordu eteklerinden burnuna; bu hoş kokuyla hâlâ gıdıklanıyor burun deliklerin. *(Ona*

sürtünür.) Hadi, şimdi de beni kokla bakalım, taze ten kokumu kokla. Ben gencim, canlıyım, herhalde bu yüzden dehşete düşüyorsun. Bütün kent duada, ben de kendi adaklarımı sunmaya geldim. Al bakalım: al sana bir sürü döküntü, bu da ocağın bütün külü işte, içlerinde kurtlar kaynaşan et parçaları, bir de pis ekmek parçası, bizim domuzlar yemedi, ama senin sineklerin sevecektir. İyi bayramlar, inşallah sonuncu bayram olur. Pek güçlü değilim, yere deviremem seni. Üzerine tükürebilirim, bütün yapabileceğim bu işte. Ama gelecek, gelecek beklediğim kimse, elinde kocaman kılıcıyla çıkagelecek. Alaylı alaylı bakacak sana, işte böyle, elleri kalçasında, sırtını geriye çekerek. Sonra kılıcını çekecek, yukardan aşağı bölüverecek seni, işte şöyle! Jupiter'in iki yarısı yere yuvarlanacak o zaman, biri sağa, biri sola, bakacaklar ki, ölüler tanrısı kuru tahtadan başka bir şey değil. Tepeden tırnağa tahta. Yüzdeki bu dehşet ve kan, gözlerin koyu yeşili, bir ciladan başka bir şey değil, değil mi öyle? Sen de biliyorsun içinin apak olduğunu, bir süt çocuğunun bedeni gibi; biliyorsun, bir kılıç tek vuruşta yarıverecek seni, yaracak da kanın bile akmayacak. Ak tahtadan! Güzel bir ak tahtadan: çok da güzel yanar hani. *(Orestes'i görür.)* Aa!

ORESTES.— Korkma.

ELEKTRA.— Korkmuyorum. Hiç de korkmuyorum. Kimsin sen?

ORESTES.— Bir yabancı.

ELEKTRA.— Hoş geldin. Bu kente yabancı olan her şeyin başımın üstünde yeri vardır. Adın ne?

ORESTES.— Adım Philebos, Korinthos'luyum.

ELEKTRA.— Ya? Korinthos'lu musun? Benim adım da Elektra.

ORESTES.— Elektra. *(Öğretmene.)* Bizi yalnız bırak.

Öğretmen çıkar.

SAHNE IV

ORESTES, ELEKTRA

ELEKTRA.— Neden böyle bakıyorsun bana?

ORESTES.— Güzelsin. Buranın insanlarına benzemiyorsun.

ELEKTRA.— Güzel mi? Emin misin güzel olduğumdan? Korinthos'lu kızlar kadar güzel miyim?

ORESTES.— Evet.

ELEKTRA.— Burda bunu söylemiyorlar bana. Bilmemi istemiyorlar. Hem neye yarar sanki, topu topu bir hizmetçi parçasıyım.

ORESTES.— Hizmetçi mi? Sen mi hizmetçisin?

ELEKTRA.— Hem de hizmetçilerin en aşağısı. Kralla kraliçenin çamaşırını yıkarım. Son derece kirli, pisliklerle dolu çamaşırlardır bunlar. Bütün iç çamaşırları, çürümüş bedenlerini saran gömlekler, kral yatağına geldiği zaman, Klytemnestra'nın giydiği gömlek: bütün bunları yıkamak zorundayım. Gözlerimi yumar, var gücümle ovarım. Kapları da ben yıkarım. İnanmıyor musun? Ellerime bak. Çatlakların, yarıkların haddi hesabı yok, değil mi öyle? Ne tuhaf oldu öyle gözlerin! Yoksa prenses ellerine mi benzettin?

ORESTES.— Zavallı eller. Hayır. Prenses ellerine benzemiyorlar. Ama anlat. Daha neler yaptırtıyorlar sana?

ELEKTRA.— Ne yaptıracaklar, her sabah, çöp kutusunu dökmek zorundayım. Sarayın dışına sürüklerim, sonra da... ne yaptığımı gördün, bu çöpleri. Bu tahtadan adamcağız, Jupiter, ölüm ve sinek tanrısı. Geçen gün, önünde eğilmeye gelen Baş Rapih, lahana, şalgam koçanları, midye kabukları üzerinde yürüdü. Aklını yitirecek gibi oldu. Söyle, ihbar edecek misin beni?

ORESTES.— Hayır.

ELEKTRA.— İstersen et, umurunda bile değil. Daha fazla ne yapabilirler bana? Döverler mi? Daha önce de dövdüler. Ta yukarda büyük bir kuleye mi kapatırlar? Hiç de kötü bir düşünce değil, yüzlerini görmem bir daha. Akşam, işimi bitirince, beni ödüllendiriyorlar, düşün bir kez, saçları boyalı, şişman, iri bir kadına yaklaşmam gerek. Yağlı dudakları, apak elleri vardır, bal kokan kraliçe elleri. Ellerini omuzlarıma koyar, dudaklarını alnıma yapıştırır, "İyi geceler,

Elektra", der. Her akşam. Her akşam, derimin üzerinde, bu sıcak, pisboğaz etin yaşadığını duyarım. Ama dayanırım, hiç düşmedim. Annemdir, anlıyorsun ya. Kulede olsaydım, bir daha öpmezdi beni.

ORESTES.— Kaçmayı düşünmedin mi hiç?

ELEKTRA.— O cesaret yok işte bende: yollarda yalnız başıma... korkarım.

ORESTES.— Seninle gelebilecek bir dostun yok mu?

ELEKTRA.— Hayır, bir başımayım. Bir uyuz, bir vebayım ben: burda kime sorsan, böyle der sana. Dostum yok benim.

ORESTES.— Ne! bir dadın bile yok mu, elinde doğduğun azıcık sevgisini kazandığın bir yaşlı kadın?

ELEKTRA.— O bile yok. Anneme sor: en candan yürekleri bile umutsuzluğa düşürürmüşüm.

ORESTES.— Peki yaşamın boyunca burda mı kalacaksın?

ELEKTRA, *bir çığlık içinde.*— Yook! yaşamım boyunca değil! Hayır; bak; bir şey bekliyorum ben.

ORESTES.— Bir şey mi, yoksa bir kimse mi?

ELEKTRA.— Bunu sana söylemeyeceğim. Sen konuş daha iyi. Sen de yakışıklısın. Uzun zaman kalacak mısın?

ORESTES.— Hemen bugün gidecektim. Sonra, şimdi...

ELEKTRA.— Şimdi?

ORESTES.— Bilmiyorum artık.

ELEKTRA.— Korinthos güzel bir kent midir?

ORESTES.— Evet, çok.

ELEKTRA.— Çok mu seversin bu kenti? Ondan gurur duyar mısın?

ORESTES.— Evet.

ELEKTRA.— Ben doğduğum kentten gurur duyacak olsam, çok tuhafıma giderdi bu iş. Açıkla bana.

ORESTES.— Ne diyeyim... Bilmiyorum. Açıklayamam.

ELEKTRA.— Açıklayamaz mısın? *(Bir an durur.)* Korinthos'ta gölgelik alanlar varmış, doğru mu? Akşamları gezintiye çıkılan alanlar?

ORESTES.— Doğru.

ELEKTRA.— Herkes çıkar mı dışarıya? Herkes gezer mi?

ORESTES.— Herkes.

ELEKTRA.— Oğlanlarla kızlar birlikte, öyle mi?

ORESTES.— Oğlanlarla kızlar birlikte.

ELEKTRA.— Her zaman da birbirlerine söylenecek bir şeyleri var mıdır? Hoşlanırlar mı birbirlerinden? Geceleri, geç saatlere kadar, birlikte güldükleri duyulur mu?

ORESTES.— Evet.

ELEKTRA.— Bön mü buluyorsun beni? Gezintileri, türküleri, gülümsemeleri gözlerimin önüne getirmekte güçlük çekiyorum da ondan. Korku kemiriyor buranın insanlarını. Beni de...

ORESTES.— Seni de?

ELEKTRA.— Beni de kin. Peki, Korinthos kızları bütün gün ne yaparlar?

ORESTES.— Süslenirler, sonra türkü söyler ya da lavta çalarlar, sonra dostlarını görmeye giderler, sonra, akşam, baloya giderler.

ELEKTRA.— Hiçbir dertleri yok mudur?

ORESTES.— Küçücük dertleri vardır.

ELEKTRA.— Ya? Baksana: Korinthos'luların da pişmanlıkları var mıdır?

ORESTES.— Bazı bazı. Sık sık değil.

ELEKTRA.— Demek canları ne isterse yapar, sonra da unutuverirler?

ORESTES.— Öyle.

ELEKTRA.— Tuhaf. *(Bir an durur.)* Bir de şunu söyle bana, çünkü biri... beklediğim biri var, onun için bilmeliyim bunu: Korinthos'lu bir oğlan düşün, akşamları kızlarla bir arada gülüyor, sonra, bir yolculuk dönüşü, bir de bakıyor ki, babası öldürülmüş, annesi katilin koynunda, kızkardeşiyse bir köle; ne dersin, hiç sesini çıkarmadan kirişi kırmaya mı bakar bu Korinthos'lu delikanlı, selamlar vererek geri geri gidip uzaklaşır da avuntuyu kızlarda mı arar? Yoksa kılıcını çekerek kellesini ikiye bölmek üzere katilin tepesine mi indirir?

— Yanıt vermiyorsun.

ORESTES.— Bilmiyorum.

Klytemnestra'nın sesi.— Elektra!

ELEKTRA.— Şısst.

ORESTES.— Ne var?

ELEKTRA.— Annem, kraliçe Klytemnestra.

SAHNE V

ORESTES, ELEKTRA, KLYTEMNESTRA

ELEKTRA.— Ne o, Philebos? Ondan korkuyor musun?

ORESTES.— Bu başı, yüz kez gözlerimin önünde canlandırmaya çalışmış en sonunda da *görmeye* başlamıştım, boyaların parıltısı altında bitkin ve gevşek. Ama bu ölü gözleri hiç aklıma gelmemişti.

KLYTEMNESTRA.— Elektra, kral törene hazırlanmanı emrediyor. Kara giysini giyecek, mücevherlerini takacaksın. Ne o? Bu yere dikilmiş gözler de ne oluyor? Cılız kalçalarına bastırıyorsun dirseklerini bedenini ne yapacağını bilemiyorsun... Sık sık böyle olursun karşımda; ama bu şaklabanlıklarını yutmayacağım artık: az önce, pencereden, başka bir Elektra gördüm, devinimleri rahat, gözleri ateş doluydu... Dosdoğru bakacak mısın yüzüme? Sözüme yanıt verecek misin?

ELEKTRA.— Şenliğinizin parıltısını artırmak için pasaklı bir hizmetçi mi arıyorsunuz?

KLYTEMNESTRA.— Şakayı bırak. Sen prensessin, Elektra, halk seni bekliyor, her yıl olduğu gibi.

ELEKTRA.— Öyle mi, prenses miyim ben? Yılda bir kez, halk erdem duygusunu artırmak için, ailemizin bir tablosunu isteyince anımsarsınız bunu, değil mi? Prenses dediğin de böyle olur, bulaşık yıkar, domuzlara bakar! Aigisthos geçen yılki gibi kolunu omzuna atacak gene, kulağıma tehdit dolu sözler fısıldarken, suratıma gülümseyecek mi?

KLYTEMNESTRA.— Başka türlü olması sana bağlı.

ELEKTRA.— Evet, pişmanlıklarımızı kendime de bulaştırırsam, işlemediğim bir cinayetten dolayı tanrılara yalvarırsam, evet, babamsın diyerek Aigisthos'un ellerini öpersem. Ööh! Tırnaklarının altında kurumuş kan var onun.

KLYTEMNESTRA.— Ne istersen, onu yap. Sana kendi adıma emir vermekten çoktan vazgeçtim. Kralın emrini bildirdim o kadar.

ELEKTRA.— Bana ne Aigisthos'un emirlerinden? O sizin kocanız, anne, sizin çok sevgili kocanız, benim kocam değil.

KLYTEMNESTRA.— Sana söyleyecek sözüm yok, Elektra. Ba-

kıyorum, kendini mahvetmeye çalışıyorsun, bizi de mahvedeceksin. Ama bir sabahta bütün yaşamımı yıkmışım ben, sana nasıl öğüt verebilirim? Benden nefret ediyorsun, çocuğum, ama beni daha çok kaygılandıran bir şey var: bana benziyorsun: bu sivri yüz, bu kaygılı hava, bu içinden pazarlıklı gözler bende de vardı - hiç de iyi şeyler çıkmadı bundan.

ELEKTRA.— Size benzemek istemem! Sen söyle, Philebos, yan yanayız, ikimizi de görüyorsun, doğru değil, ona benzemiyorum, değil mi öyle?

ORESTES.— Ne desem, bilmem ki! Yıldırımdan, dondan altüst olmuş bir tarlaya benziyor yüzü. Senin yüzünde de bir fırtına belirtisi gibi bir şeyler var: tutku günün birinde kemiklerine kadar yakacak bu yüzü.

ELEKTRA.— Bir fırtına belirtisi, öyle mi? Olsun. Bu benzerliği kabul ederim. İnşallah doğru söylüyorsundur.

KLYTEMNESTRA.— Ya sen? Sen, insanları böyle tepeden tırnağa süzen adam, sen kimsin? Dur, ben de sana bakayım. Burada ne işin var?

ELEKTRA, *telaşla.*— Philebos adında bir Korinthos'lu. Yolcuymuş.

KLYTEMNESTRA.— Philebos mu? Ya!

ELEKTRA.— Başka bir addan korkar gibiydiniz?

KLYTEMNESTRA.— Korkmak mı? Kendimi mahvederken kazandığım bir şey varsa, o da artık hiçbir şeyden korkmamak. Yaklaş, yabancı, hoş geldin. Çok gençmişsin. Kaç yaşındasın?

ORESTES.— On sekiz.

KLYTEMNESTRA.— Anan baban yaşıyor mu?

ORESTES.— Babam öldü.

KLYTEMNESTRA.— Ya annen? Aşağı yukarı benim yaşımdadır, değil mi? Hiçbir şey söylemiyorsun. Hiç kuşkusuz onu benden daha genç buluyorsun da ondan, hâlâ gülebiliyor, seninle birlikte şarkı söyleyebiliyor. Seviyor musun onu? Yanıt versene! Neden bıraktın onu?

ORESTES.— Isparta'ya gidiyorum, paralı asker olacağım.

KLYTEMNESTRA.— Yolcular kentimize yaklaşmamak için yollarını uzatarak yirmi fersah ötelerden geçerler genellikle. Sana haber

vermediler mi? Ovalılar karantinaya aldı bizi: pişmanlığımıza bir veba gibi bakıyorlar, kendilerine de bulaşmasından korkuyorlar.

ORESTES.— Biliyorum.

KLYTEMNESTRA.— On beş yıl önce işlenmiş, bağışlanmaz bir suçun bizi ezdiğini söylediler mi sana?

ORESTES.— Söylediler.

KLYTEMNESTRA.— En büyük suçlunun da kraliçe Klytemnestra, en lanetli adın onun adı olduğunu da söylediler mi?

ORESTES.— Söylediler.

KLYTEMNESTRA.— Gene de geldin, öyle mi? Yabancı, ben kraliçe Klytemnestra'yım.

ELEKTRA.— Aldanma Philebos, eğleniyor kraliçe, ulusal oyunumuzu oynuyor: açık günah çıkarma oyunumuzu. Burda, herkes günahını herkesin suratına haykırır; burda, şenlik günlerinde, örneğin bir tacirin dükkanının kepenklerini indirdikten sonra, sokaklarda dizleri üzerinde sürüklendiğini, saçlarını topraklara batırarak, bir katil, eşini aldatmış bir adam, ya da bir düşkün olduğunu haykıra haykıra ilerlediğini sık sık görebilirsin. Ama Argos'lular bıkmaya başlıyorlar: herkes herkesin suçunu ezbere biliyor; hele kraliçenin cinayetleri kimseyi eğlendirmiyor artık, resmi suçlar bunlar, temel suçlar bir bakıma. Seni böyle gencecik ve yepyeni bulunca, adını bile bilmediğini anlayınca, duyduğu sevinci sen düşün artık: ne bulunmaz fırsat! Günahlarını ilk kez anlatıyormuş gibi bir duygu var içinde.

KLYTEMNESTRA.— Kes sesini. Herkes suratıma tükürebilir, katil diyebilir, orospu diyebilir. Ama pişmanlıklarımı yargılamaya hiç kimsenin hakkı yok.

ELEKTRA.— Görüyorsun ya, Philebos: oyunun kuralı bu. Kendilerini suçlu bulasın diye yalvaracaklar sana. Ama yalnız açıkladıkları kusurlara göre yargılayacaksın onları: gerisi kimseyi ilgilendirmez, bunları ortaya çıkaracak olursan, kızarlar sana.

KLYTEMNESTRA.— On beş yıl önce, Yunanistan'ın en güzel kadınıydım. Yüzüme bak da anla neler çektiğimi. Zerre kadar yalanım yok! İhtiyar tekenin ölümü değil beni üzen! Kanlarının aktığını görünce, sevincimden türkü söyledim, dansettim. Bugün on beş yıldan sonra bile, bunu düşündüm mü hâlâ hazla titrer içim. Ama bir oğlum vardı - senin yaşında olacaktı. Aigisthos onu askerlere bırakınca...

ELEKTRA.— Sanırım, bir de kızınız vardı, anne. Bir bulaşıkçı yaptınız. Ama bu suç içinizi kemirmiyor.

KLYTEMNESTRA.— Sen gençsin, Elektra. Genç olanı, kötülük etmeye zaman bulamamış olanı cezalandırsa da ne çıkar. Sık biraz dişini: günün birinde, düzelmez bir cinayet sürükleyeceksin böğründe. Her adımda, ondan uzaklaştığını sanacaksın, gene de hep öyle ağır kalacak. Döneceksin, onu arkanda göreceksin, ulaşılmaz bir yerde, kara bir kristal gibi karanlık, arı. Anlayamayacaksın bile artık. "Ben değilim, bunu yapan *ben* değilim", diyeceksin. Gene de duracak öyle, yüz kez yadsıyacaksın, ama hep kalacak öyle, hep geriye çekecek seni. En sonunda anlayacaksın ki, bir tek zar atışına bağlamışsın yaşamını, bir seferde bitmiş her şey, ölünceye dek suçunu sürüklemekten başka bir şey yapamayacaksın artık. İster haklı olsun, ister haksız, pişmanlık yasası budur işte. Körpe gururunun ne olacağını o zaman görürüz.

ELEKTRA.— Körpe gururum mu? Bırakın canım, suçunuzdan çok, gençliğinize yanıyorsunuz siz; benim de suçsuzluğumdan çok, gençliğimden nefret ediyorsunuz.

KLYTEMNESTRA.— Ben sende kendi kendimden nefret ediyorum, Elektra. Gençliğin değil nefret ettiğim —hayır!—, benim, kendi kendimim.

ELEKTRA.— Ben de *sizden*, evet *sizden* nefret ediyorum.

KLYTEMNESTRA.— Ayıp! Bir gönül çekişmesi yüzünden birbirine karşı dikleşen, aynı yaşta iki kadın gibi aşağılıyoruz birbirimizi. Oysa annenim ben senin. Delikanlı, kimsin bilmiyorum, aramıza niçin geldiğinden de haberim yok, ama varlığın uğursuz geldi. Elektra benden nefret eder, bilmez değilim. Ama on beş yıl boyunca susmuştuk, yalnız bakışlarımız açığa vururdu içimizi. Sen geldin, bizimle konuştun, iki köpek gibi dişlerimizi gösteriyoruz birbirimize, homurdanıyoruz. Kentin yasalarına göre, sana konukseverlik göstermek görevimizdir, ama, neden saklayayım, burdan gitmeni isterim. Sana gelince, yavrum, tıpatıp görüntüm benim, seni sevmiyorum, doğru. Ama sana zarar vermektense, sağ elimi kesmeyi yeğ tutarım. Sen de fazlasıyla biliyorsun bunu; zayıflığımı kötüye kullanıyorsun. Ama bence o küçük, zehirli başını Aigisthos'a karşı dikmesen daha iyi edersin: bir deynekte kırar yılanların belini. İnan bana, dediğimi yap, yoksa

bin pişman ederim seni.

ELEKTRA.— Kral hazretlerine şenliğe katılmayacağımı söyleyebilirsin. Ne yapıyorlar, biliyor musun, Philebos? Kentin yukarısında bir mağara var, dibi bulunmayan bir mağara; bu mağaranın öbür dünyaya açıldığını söylüyorlar, Başrahip kocaman bir taşla kapattırdı bu mağaranın ağzını. İnanır mısın, bilmem? Her yıl dönümü, halk bu mağaranın önünde toplanıyor, askerler kocaman taşı kenara itiyorlar, sonra da söylediklerine bakılırsa, ölülerimiz öbür dünyadan gelip kente dağılıyorlar. Sofralara tabakları kaşıkları konuluyor, iskemleler, yataklar sunuluyor onlara, akşam yemeğinden sonra otururken, onlara yer açmak için sıkışılıyor, her yanda dolaşıyorlar, herşeye karışıyorlar. Yaşayanların sızlanmalarını sen düşün artık: "Canım ölüm benim, sevgili ölüm. seni kırmak istememiştim, beni bağışla". Yarın sabah, horozlar öterken, yer altına dönecekler, taş gene yuvarlanacak mağaranın ağzına, gelecek yıla kadar bitmiş olacak bu iş. Bu gülünç törene katılmak istemiyorum. Onların ölüleri bunlar, benim değil.

KLYTEMNESTRA.— Kral emir verdi: kendi gönlünle uymazsan, zorla getirecekler.

ELEKTRA.— Zorla mı?.. Ha! ha! Zorla, öyle mi? Pekâlâ. Anneciğim, krala emrine uyacağımı söyleyin lütfen. Şenliğe geleceğim, halk törende beni de görmek istediğine göre, umut kırıklığına uğramayacak. Sen de, Philebos, yola çıkışını geciktir lütfen, törenimizde bulun. Bol bol gülersin belki de. Az sonra görüşmek üzere. Ben şimdi hazırlanacağım.

Çıkar.

KLYTEMNESTRA, *Orestes'e.*— Git buradan. Hiç kuşkum yok, dert açacaksın başımıza. Bize kızamazsın, sana hiçbir şey yapmadık. Git buradan. Yalvarırım, annenin başı için...

Çıkar.

ORESTES.— Annemin başı için...

Jupiter girer.

SAHNE VI

ORESTES, JUPITER

JUPITER.— Gidiyormuşunuz, uşağımızdan öğrendim. At arayıp duruyor kentte, ama boşuna. Ama, isterseniz, ben düşük fiyatla koşumlu iki at bulabilirim size.

ORESTES.— Gitmiyorum artık.

JUPITER, *yavaş yavaş.*— Artık gitmiyor musunuz? *(Bir an durur. Ateşli ateşli.)* Öyleyse sizi bırakmıyorum, benim konuğumsunuz. Kentin aşağısında, oldukça güzel bir han var, birlikte kalırız orda. Beni arkadaş seçtiğinize pişman olmayacaksınız. Bir kez —abraksa, gollo, gollo, tse, tse— sizi sineklerden kurtarıyorum. Hem sonra benim yaşımda bir insan, zaman zaman doğru öğütler verir: babanız olabilirdim, bana yaşamınızı anlatırsınız. Gelin, delikanlı, beni dinleyin: böyle karşılaşmalar bazı bazı sanıldığından çok daha yararlı olur. Telemakhos'u, Odysseus'un kral oğlunu düşünün. Günün birinde Mentor adında bir yaşlı adamla karşılaşmıştı, yaşlı adam onun yazgısına bağlanmış, nereye gittiyse ardından gelmişti. Kimdi bu Mentor, biliyor musunuz?

Konuşa konuşa götürür onu, perde iner.

Perde

İKİNCİ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Dağda bir düzlük. Sağda, mağara. Ağzı kocaman, kara bir taşla kapatılmıştır. Solda, bir tapınağa giden basamaklar.

SAHNE I

HALK, *sonra* JUPITER, ORESTES *ve* ÖĞRETMEN

BİR KADIN *küçük oğlunun önünde diz çöker.*— Kravata bak! Üçtür bağlıyorum. *(Eliyle tozunu alır.)* Hah! şimdi temizlendin. Uslu dur, söyledikleri zaman da ötekilerle birlikte ağla.

ÇOCUK.— Şuradan mı gelecekler?

KADIN.— Evet.

ÇOCUK.— Korkuyorum.

KADIN.— Korkmalı, yavrum. Çok korkmalı. Doğru adam olmanın yolu budur.

BİR ADAM.— Güzel bir hava bulacaklar bugün.

BİR BAŞKASI.— Çok şükür! Güneşin sıcağını hâlâ duyuyorlardır herhalde. Geçen yıl yağmur yağıyordu, bu yüzden de... korkunçtular.

BİRİNCİSİ.— Korkunç!

İKİNCİSİ.— Yazık!

ÜÇÜNCÜ BİR ADAM.— Söz aramızda, deliklerine dönüp de bizi yalnız bıraktıkları zaman, gene tırmanacağım buraya, bu taşa baka-

çağım. "Şimdi bir yıl rahatız artık", diyeceğim kendi kendime.

BİR DÖRDÜNCÜSÜ.— Öyle mi? Ben bununla avunamam doğrusu. Hemen yarın başlarım düşünmeye: "Gelecek yıl nasıl olacaklar", diye... Yıldan yıla daha kötü oluyorlar.

İKİNCİSİ.— Sus, budala. Ya içlerinden biri kayanın bir yarığından geçti de şimdiden aramızda dolaşıyorsa... Kimi ölüler zamanından önce gelir buluşmaya.

Kaygıyla birbirlerine bakarlar.

BİR GENÇ KADIN.— Hemen başlansaydı bari. Ne yapıyor bu saraydakiler? Hiç aceleleri yok. Bence en çetini bu bekleme: Böyle duruyorsun, gözlerini bu kara taştan ayırmadan, olduğun yerde tepiniyorsun bu ateşten gök altında... Onlar da oradalar, taşın ardında; onlar da bizim gibi bekliyorlar, bize yapacakları kötülüklerin sevinci içindeler.

BİR YAŞLI KADIN.— Anlaşıldı, şıllık anlaşıldı! Neden korktuğunu herkes biliyor bu karının. Geçen bahar kocası öldü, tam on yıldır boynuz yaldızlatıyordu adama.

GENÇ KADIN.— Evet, doğru, saklamıyorum, aldatabildiğim kadar aldattım onu; ama çok seviyordum kendisini, hoş bir yaşam yaşatıyordum; hiçbir zaman en ufak bir kuşkuya kapılmadı, sonra da, minnet duygularıyla dolu bir köpek gibi tatlı tatlı gözlerime bakarak öldü. Şimdi, her şeyi biliyor, keyfini kaçırdılar, benden nefret ediyor, acı çekiyor. Az sonra, yanıbaşımda olacak, duman bedeni bedenime sarılacak, hiçbir canlının saramadığı kadar sıkı sarılacak hem de. Of, bir kürk gibi boynuma dolanacak, böylece evime götüreceğim onu. Yemekler, çörekler hazırladım, tam gönlüne göre bir kahvaltı hazırladım. Ama hiçbir şey yatıştırmayacak kızgınlığını; ve bu gece... bu gece, yatağımda olacak.

BİR ADAM.— Hakkı var kadının. Aigisthos ne yapıyor? Aklı nerede? Katlanamıyorum bu beklemeye.

BİR BAŞKASI.— Yakın bakalım sen! Aigisthos bizim kadar korkmuyor mu sanıyorsun? Söyle bakalım: onun yerinde olmak, Agamemnon'la baş başa yirmi dört saat geçirmek ister miydin?

GENÇ KADIN.— Korkunç, korkunç bekleyiş. Hepiniz, hepiniz yavaş yavaş uzaklaşıyorsunuz sanki benden. Kaya kaldırılmadı daha, gene de şimdiden herkes ölülerin pençesinde, hem de bir yağmur damlası gibi yapayalnız.

Jupiter, Orestes ve Öğretmen girer.

JUPITER.— Gel şöyle, burası daha rahat!

ORESTES.— Argos'lular bunlar demek, kral Agamemnon'un çok sadık uyrukları bunlar mı?

ÖĞRETMEN.— Ne kadar çirkin hepsi de! Bakın efendim, şu mum rengi yüzlerine, çukura düşmüş gözlerine bakın. Korkudan ölüyor bu insanlar. Köksüz inançların sonu budur işte. Bakın şunlara, bakın. Felsefemin kusursuzluğuna ilişkin bir kanıt daha isterseniz, bir de benim şu pespembe yüzüme bakın.

JUPITER.— Pembe bir yüzle iş biter mi? Dostum, yanaklarında bir iki gelincik bulunması Jupiter'in gözünde senin de şu adamlar gibi bir gübre yığını olmanı önlemez. İşine bak, sen de pis pis kokuyorsun, ama haberin yok. Oysa onların burunları kendi kokularıyla dolu, senden daha iyi tanıyorlar kendilerini.

Kalabalık homurdanır.

BİR ADAM, *tapınağın basamaklarına çıkarak halka seslenir.*— Bizi deli mi edecekler? Arkadaşlar, seslerimizi birleştirelim, Aigisthos'u çağıralım: töreni daha fazla geciktirmesine katlanamayız.

HALK.— Aigisthos! Aigisthos! Acı bize!

BİR KADIN.— Evet ya! Acı! Acı bize! Kimsecikler acımayacak bana! Gırtlağını açıp gelecek o nefret ettiğim adam, görünmez, yapışkan kollarını üzerime kenetleyecek, bütün gece sevgilim olacak, bütün gece. Ihh!

Bayılır.

ORESTES.— Ne çılgınlık bu böyle! Söylemeli bu insanlara...

JUPITER.— Bayılmış bir kadın için bu kadar gürültü fazla değil mi, delikanlı? Neler göreceksiniz daha.

BİR ADAM, *yere atılıp diz çöker.*— Kokuyorum! Pis pis kokuyorum! İğrenç bir leşim ben. Bakın işte, sinekler kargalar gibi çöküştü üstüme! Isırın, oyun, iyice delin, öç alıcı sinekler, kokuşmuş yüreğime kadar kazın bedenimi. Günah işledim, yüz binlerce günahım

var, bir lağım çukuruyum ben, bir kuburum ben...

JUPITER.— Hey gidi, mert adam!

ADAMLAR, *onu kaldırarık.*— Anlaşıldı, anlaşıldı. Sonra anlatırsın bunları, geldikleri zaman.

Adam şaşkın şaşkın durur öyle; gözlerini döndüre döndüre solur.

HALK.— Aigisthos! Aigisthos! Yalvarırız, emredin de başlansın. Dayanamıyoruz artık.

Aigisthos tapınağın basamaklarında görünür. Arkasında, Klytemnestra ve Başrahip. Muhafızlar.

SAHNE II

ÖNCEKİLER, AIGISTHOS, KLYTEMNESTRA, BAŞRAHİP, MUHAFIZLAR

AIGISTHOS.— Köpekler! Nasıl göze alıyorsunuz yakınmayı? Bayağılığınızı unuttunuz mu? Jupiter aşkı için, anılarınızı tazeleyeceğim. *(Klytemnestra'ya döner.)* Onsuz başlamaya boyun eğmeliyiz. Ama gözünü dört açsın. Vereceğim ceza dillere destan olacak.

KLYTEMNESTRA.— Geleceğine söz vermişti. Hazırlanıyordur; hiç kuşkum yok; aynanın karşısında fazla oyalanmış olacak.

AIGISTHOS, *muhafızlara.*— Saraya gidin, Elektra'yı bulun, gönlüyle, olmazsa zorla buraya getirin. *(Muhafızlar çıkarlar. Halka.)* Yerlerinize. Erkekler sağıma. Kadınlarla çocuklar soluma. Tamam.

Bir sessizlik. Aigisthos bekler.

BAŞRAHİP.— Adamlar dayanamıyor artık.

AIGISTHOS.— Biliyorum. Eğer muhafızlarım...

Muhafızlar dönerler.

BİR MUHAFIZ.— Efendim, her yanda aradık prensesi. Ama saray bomboş.

AIGISTHOS.— Pekâlâ. Yarın görürüz bu hesabı. *(Başrahibe.)* Başla.

BAŞRAHİP.— Taşı kaldırın.

HALK.— Hım.

Muhafızlar taşı kaldırırlar. Başrahip mağaranın girişine kadar ilerler.

BAŞRAHİP.— Siz, unutulmuşlar, bırakılmışlar, kırılmışlar, yanardağların buharları gibi karanlıklarda, yerlerde sürüklenenler, büyük küskünlüklerinden başka hiçbir şeycikleri kalmayanlar, siz ölüler, kalkın ayağa, sizin bayramınız bugün! Gelin, yelin kovduğu kocaman bir kükürt dumanı gibi çıkın topraktan, çıkın dünyanın derinliklerinden, ey yüz kez ölmüş ölüler, yüreklerimizin her vuruşunun yeni baştan öldürdükleri, öfkeyle, kırgınlıkla, öç duygusuyla çağırıyorum sizi, gelin, canlılar üzerinizde kininizi dindirin! Gelin, yoğun bir sis gibi yayılın sokaklarımıza, anayla oğul arasına, sevgiliyle sevgili arasına sızıverin bölük bölük, ölmediğimize pişman edin bizi. Kalkın ayağa, vampirler, sürfeler, hayaletler, canavarlar, gecelerimizin dehşetleri. Kalkın, küfrederek ölen askerler, kalkın talihsizler, alçalmışlar, kalkın açlıktan ölenler, can çekişirken kopardıkları çığlıklar birer lanet olan ölüler. Bakın, canlılar buradalar işte, pis, canlı avlarınız burada! Kalkın, yırtıcı kuşlar gibi dikilin üzerlerine, kemiklerine kadar kemirin onları! Kalkın! Kalkın! Kalkın!..

Davul sesleri. Mağarının önünde danseder, önce ağır, ağır, sonra gittikçe hızlı, sonra bitkin, yere düşer.

AIGISTHOS.— Geldiler!

HALK.— Korkunç!

ORESTES.— Bu kadarı fazla, ben gidiyorum...

JUPITER.— Bana bak, delikanlı, yüzüme bak, hah şöyle! Anladın ya. Sus şimdi.

ORESTES.— Kimsiniz siz?

JUPITER.— Sonra öğrenirsin.

Aigisthos tapınağın basamaklarından ağır ağır iner.

AIGISTHOS.— Buradalar. *(Bir sessizlik)* Aricie, alaya aldığın koca burada. Burada, yanı başında, öpüyor seni. Nasıl da sarılıyor sana, seni ne kadar da seviyor, ne kadar nefret ediyor senden! Burda işte, Nikias, bakımsızlıktan ölen ana burada. Sonra sen, sen, Segeste, aşağılık tefeci, bütün talihsiz borçluların buradalar şimdi, düşkünlük içinde ölüp gidenler, kendilerini batırdığın için intihar edenler, hepsi bu-

rada. Buradalar, bugün de onlar senin alacaklın. Sonra siz, ana babalar, yürekleri sevgi dolu büyükler, biraz aşağıya bakın, yere doğru: ölmüş çocuklar burada işte, minik ellerini uzatıyorlar; kendilerinden esirgediğiniz bütün sevinçler, kendilerine çektirdiğiniz bütün sıkıntılar, küçücük ama kin ve keder dolu ruhlarının üzerine kurşun gibi çöküyor.

HALK.— Acıyın!

AIGISTHOS.— Ya, evet! Acıyın! Ölülerin asla acımak bilmediklerinden haberiniz yok mu? Öfkeleri silinmez onların, çünkü hesapları bir daha açılmamasıya kapanmıştır. Nikias, anana ettiğin kötülüğü iyiliklerle silmeyi mi düşünüyorsun? Ama artık hangi iyilik yetişebilir ona? Onun ruhu köz gibi yakıcı bir öğledir, en ufak bir yel esmez, bir yaprak bile kıpırdamaz, hiçbir şey değişmez orda, hiçbir şey yaşamaz, kocaman, kupkuru bir güneş, kımıltısız bir güneş hep yakar durur onu öyle. Ölülerin varoluşu sona ermiştir artık —anlıyor musunuz bu amansız sözcüğü— yaşamıyorlar artık, işte bunun için cinayetlerinizin şaşmaz bekçileri olmuşlardır.

HALK.— Acıyın!

AIGISTHOS.— Acıyın öyle mi? Hey gidi, miskin soytarılar, seyirciniz bol bugün. Binlerce kımıltısız ve umutsuz göz dikiliyor yüzlerinize, ellerinize, duyuyor musunuz? Bizi görüyorlar, görüyorlar bizi, ölüler önünde çırılçıplağız. Ha! Ha! Pek yapmacıksınız şimdi; bu görünmez, arı bakış, bir bakışta kalan anıdan da daha bozulmaz bakış yakıyor sizi.

HALK.— Acıyın!

ERKEKLER.— Siz öldünüz, biz gene de yaşıyoruz bağışlayın.

KADINLAR.— Acıyın. Yüzlerinizle, bir zamanlar sizin olan nesnelerle çevrelenmişiz, yasınızı tutuyoruz durmamacasına, sabahtan akşama, akşamdan sabaha dek ağlıyoruz. Ne yapsak boşuna, anınız tiftikleniyor, parmaklarımızın arasından kayıp gidiyor; her gün biraz daha solgun oluyorlar, biz de her gün biraz daha suçlu oluyoruz. Bırakıyorsunuz bizi, bırakıyorsunuz, boşanan kan gibi akıp gidiyorsunuz içimizden. Ama, kızgın ruhlarımız bununla yatışabilirse, bunu bilin ki, yaşamımızı berbat ettiniz.

ERKEKLER.— Söz öldünüz, biz gene de yaşıyoruz, bağışlayın.

ÇOCUKLAR.— Acıyın! Kendi gönlümüzle doğmadık, büyüdü-

ğümüz için de utanç içindeyiz. Nasıl kırabilirdik sizi? Bakın, zor yaşıyoruz, zayıfız, solgunuz, ufacığız; gürültü etmiyoruz hiç, çevremizdeki havayı bile sarsmadan kayıp gidiyoruz. Gene de korkuyoruz sizlerden, ah! çok korkuyoruz!

ERKEKLER.— Siz öldünüz, biz gene de yaşıyoruz, bağışlayın.

AIGISTHOS.— Kesin artık, kesin sesinizi! Sizler böyle sızlanırsanız, ben ne diyeceğim, ben, kralınız? Çünkü benim işkencem başladı: yer titriyor, hava kararadı; ölülerin en büyüğü belirecek şimdi, kendi ellerimle öldürdüğüm, Agamemnon.

ORESTES, *kılıcını çekerek.*— Sersem! Maskaralıklarına babamın adını da karıştırmana izin vermeyeceğim!

JUPITER, *arkasından kollarına sarılarak.*— Dur, delikanlı, dur!

AIGISTHOS, *geriye dönerek.*— Kim o küstah? *(Elektra ak bir giysiyle tapınağın basamaklarında belirmiştir. Aigisthos onu görür.)* Elektra!

HALK.— Elektra!

SAHNE III

ÖNCEKİLER, ELEKTRA

AIGISTHOS.— Elektra, yanıt ver, bu giysi de nerden çıktı?

ELEKTRA.— En güzel giysimi giydim. Bayram değil mi bugün?

BAŞRAHİP.— Ölülerle alay etmeye mi geldin? Onların bayramı bugün, çok iyi biliyorsun, yas giysileriyle gelmeliydin.

ELEKTRA.— Yas giysileriyle mi? Neden yas giysileriyle? Ben ölülerimden korkmuyorum, sizin ölülerinizden de bana ne?

AIGISTHOS.— Doğru söyledin; senin ölülerin bizim ölülerimiz değil. Şuna bakın, Atreus'un orospu kılığına girmiş torununa bakın, yeğenlerini alçakça boğan Atreus'un torununa. Lanetli bir ırkın son kalıntısı değilsin de nesin sen? Acıdım da sarayımda kalmana göz yumdum, ama bugün anlıyorum yanıldığımı, öyle ya, Atreus'ların çürümüş kanı dolaşıyor hâlâ damarlarında, gerekeni yapmazsam, bize de sıçratacaksın çirkefini. Sabret biraz, dişi köpek, nasıl cezalandıracağım seni, göreceksin. Ağlamaya gözlerin yetmeyecek.

HALK.— Saygısızlık! Dinsizlik!

AIGISTHOS.— İşitiyor musun, budala aşağıladığın halkın homurtularını işitiyor musun, sana verdikleri adı duyuyor musun? Burada olmasam, öfkelerini dizginlemesem, parçalarlardı seni.

HALK.— Dinsizlik!

ELEKTRA.— Şen olmak dinsizlik midir? Onlar neden şen değiller? Kim engel oluyor onlara?

AIGISTHES.— Gülüyor, oysa ölen babası burada, suratında donmuş kanlarla...

ELEKTRA.— Agamemnon'un adını ağzınıza almaya nasıl cesaret ediyorsunuz? Geceleri gelip benim kulağıma konuşmuyor mu sanıyorsunuz? Boğuk ve kırık sesi nasıl aşk ve üzüntü dolu sözler fısıldıyor bana biliyor musunuz? Gülüyorum, doğru, yaşamımda ilk kez gülüyorum, mutluyum. Mutluluğum babamın yüreğini sevinçle doldurmuyor mu diyorsunuz? Ah! babam burdaysa, kızını, aşağılık bir köle durumuna düşürdüğünüz kızını ak giysiler içinde görüyorsa, başının dimdik durduğunu, yıkımın gururunu yıkamadığını görüyorsa, hiç kuşkum yok, bana lanet etmeyi düşünmüyordur; cinayete kurban gitmiş yüzünde gözleri parlıyor, kanlı dudakları gülümsemeye çalışıyordur.

GENÇ KADIN.— Ya doğruyu söylüyorsa?

SESLER.— Hayır, hayır, yalan söylüyor, deli o. Elektra, git. Tanrı aşkına git burdan, dinsizliğin üzerimize sıçrayacak.

ELEKTRA.— Neden korkuyorsunuz? Çevrenize bakıyorum da gölgelerinizden başka bir şey görmüyorum. Yeni bir şey öğrendim, belki siz de bilmiyorsunuzdur, anlatayım da dinleyin: Yunanistan'da mutlu kentler varmış. Kertenkeleler gibi güneşte ısının ak ve sakin kentler. Şu sırada, şu aynı gök altında Korinthos alanında çocuklar oynuyor. Anaları onları dünyaya getirdiler diye özür dilemiyorlar. Gülümseyerek bakıyorlar onlara, onlardan gurur duyuyorlar. Argos'lu analar, anlıyor musunuz? Çocuğuna bakıp da "Onu ben karnımda taşıdım" diye düşünen bir kadının gururunu hâlâ anlayabilir misiniz?

AIGISTHOS.— Sus artık, yoksa gırtlağına gömerim sözlerini.

SESLER, *halkın içinden.*— Evet, evet! Sussun. Yeter artık, yeter!

BAŞKA SESLER.— Hayır, bırakın konuşsun! Bırakın konuşsun.

Agamemnon söyletiyor onu.

ELEKTRA.— Hava güzel. Ovada, her yanda, insanlar başlarını kaldırıyor, "Hava güzel", diyorlar, hepsi de hoşnut. Ey kendi kendilerinin cellatları, toprağın üzerinde yürüyen, "Hava güzel", diyen köylünün o alçak gönüllü hoşnutluğunu unuttunuz mu? Kollarınız bögürlerinize düşmüş, başlarınız eğik, güçlükle soluk alıyorsunuz. Ölüleriniz üzerlerinize yapışıyor, onları rahatsız etmekten korkarak kımıldamadan duruyorsunuz. Elleriniz birdenbire bir buharın, babanızın ya da dedenizin ruhuna gömülse, ne korkunç olur, değil mi? - Ama bana bakın; kollarımı uzatıyorum, sere serpe duruyorum, uyanan bir insan gibi

geriniyorum, güneşte yerimi kaplıyorum, bütün yerimi. Gökler başıma mı yıkılıyor? Dansediyorum, bakın dansediyorum, yelin soluğundan başka hiçbir şey duymuyorum saçlarımda. Nerede ölüler? Benimle dans mı ediyorlar sanıyorsunuz?

BAŞRAHİP.— Argos'lular, beni dinleyin: bu kadın kutsal şeylere saygısızlık ediyor. Kendisine de, kendisini dinleyenlerinize de yazıklar olsun!

ELEKTRA.— Benim sevgili ölülerim, Iphigenia, ablacığım, Ağamemnon, babam ve biricik kralım, ricamı dinleyin. Kutsal şeylere saygısızlık ediyorsam, kutsal ve acılı ruhlarınızı incitiyorsam, bir işaret verin, çabucak bir işaret verin ki, bileyim. Yok, bana hak veriyorsanız, sevgili varlıklarım, o zaman susun, yalvarırım, tek yaprak kımıldamasın, bir ot bile kımıldamasın, hiçbir gürültü bulandırmasın kutsal dansımı: çünkü sevinç için dansediyorum, insanların huzuru için dansediyorum, mutluluk için, yaşam için dansediyorum. Sevgili ölülerim benim, susmanızı istiyorum, susun ki, çevremdeki insanlar yüreklerinizin benimle olduğunu bilsinler.

Danseder.

SESLER, *kalabalığın içinden.*— Dansediyor! Şuna bakın, bir alev gibi hafif, güneşin altında dansediyor, şakırdayan bir bayrak gibi - ölüler de susuyorlar.

GENÇ KADIN.— Şu coşkunluğuna bakın —hayır, dinsiz yüzü değil bu yüz. Hey Aigisthos, Aigisthos! Hiçbir şey söylemiyorsun— ne-

den yanıt vermiyorsun?

AIGISTHOS.— Pis pis kokan hayvanlara yanıt mı verilir? Yok eder insan onları! Eskiden ona dokunmamakla kusur işlemişim; ama düzeltilebilecek bir kusur bu: korkmayın, ayaklarımın altında ezeceğim onu, soyu da kendisiyle birlikte yok olacak.

HALK.— Gözdağı vermek yanıt vermek değildir, Aigisthos! Başka sözün yok mu bize?

GENÇ KADIN.— Dansediyor, gülümsüyor, mutlu, ölüler de onu korur gibi. Ah! kıskanılası Elektra! bak, bak, ben de, işte ben de kollarımı açıyorum, güneşe veriyorum boynumu!

SESLER, *kalabalığın içinden.*— Ölüler susuyorlar: Aigisthos, bize yalan söyledin!

ORESTES.— Sevgili Elektra!

JUPITER.— Hay Allah, keseceğim bu kızın zırıltısını. *(Kolunu uzatır.)* Pozidon karibu karibon lülabi.

Mağaranın girişini kapatan kaya gürültüyle tapınağın basamaklarına yuvarlanır. Elektra dansı bırakır.

HALK.— Ne korkunç!

Uzun bir sessizlik.

BAŞRAHİP.— Ey korkak ve fazlasıyla hafif halk: ölüler öç alıyorlar! Sineklere bakın, yoğun kasırgalar gibi dikiliyorlar üzerimize! Saygısız bir sesi dinlediniz, lanetlendik!

HALK.— Hiçbir şey yapmadık biz, bizim suçumuz yok, geldi, zehirli sözleriyle yoldan çıkardı bizi! Irmağa, büyücü karı, ırmağa! Ateşe atılsın!

YAŞLI BİR KADIN, *genç kadını göstererek.*— Ya şu, ya onun sözlerini bal gibi içen şu kadın! Çıkarın giysilerini, çırılçıplak bırakın, her yanından kanlar akıncaya kadar kamçılayın.

Genç kadını yakalarlar, adamlar basamaklardan çıkarak Elektra'ya doğru atılırlar.

AIGISTHOS, *toparlanmıştır.*— Susun, köpekler! Sırayı bozmadan yerlerinize dönün, cezayı da bana bırakın. *(Bir sessizlik.)* Ee? Beni din-

lememenin neye malolduğunu gördünüz mü? Önderinizden gene kuşku duyacak mısınız şimdi? Evlerinize dönün, ölüler de sizlerle geliyor, bütün gün ve bütün gece konuklarınız olacaklar. Sofranızda, ocağınızın başında, yatağınızda yer verin onlara, örnek davranışlarınızla bütün bunları unutturmaya çalışın. Bana gelince, kuşkunuz çok incitti gönlümü, ama gene de bağışlıyorum sizi. Ama sen, Elektra...

ELEKTRA.— Ne olacak? Tutturamadım. Gelecek sefere daha iyisini yaparım.

AIGISTHOS.— Sana fırsat vermeyeceğim. Kentin yasaları bu bayram gününde ceza vermemi yasak ediyor. Bunu biliyordun, kötüye kullandın. Ama artık bu kentten değilsin, kovuyorum seni. Gideceksin, yalınayak, bu iğrenç giysinle, yanına hiçbir şey almadan. Yarın, şafakta, hâlâ surlarımız içindeysen, emrediyorum, karşına çıkacak ilk insan, uyuz bir koyun gibi gebertecek seni.

Çıkar, muhafızlar ardından giderler. Halk ona yumruklarını göstererek önünden geçer.

JUPITER, *Orestes'e.*— Ne haber, efendimiz? Aklınız başınıza geldi mi şimdi? İşte ders alınacak bir öykü, ya da ben çok aldanıyorum: kötüler cezalandırıldı, iyiler ödüllendirildi. *(Elektra'yı göstererek.)* Bu kadın...

ORESTES.— Bu kadın benim kızkardeşimdir, efendi! Çek arabanı, onunla konuşmak istiyorum.

JUPITER, *bir an ona bakar, sonra omuz silker.*— Nasıl istersen.

Çıkar, öğretmen de ardından.

SAHNE IV

ELEKTRA *tapınağın basamakları üstünde,*
ORESTES

ORESTES.— Elektra!

ELEKTRA, *başını kaldırır, ona bakar.*— Ha! sen misin Philebos?

ORESTES.— Artık bu kentte kalamazsın, Elektra. Tehlikedesin.

ELEKTRA.— Tehlikede mi? Ha! doğru! Fırsatı nasıl kaçırdım,

gördün. Biraz da senin yüzünden, ama kızmıyorum sana.

ORESTES.— Ne yaptım ki?

ELEKTRA.— Beni aldattın. *(Ona doğru iner.)* Bırak da yüzüne bakayım. Evet, gözlerine kapıldım.

ORESTES.— Vakit geçiyor, Elektra. Dinle: birlikte kaçacağız. Biri bana at bulacaktı, seni terkime alırım.

ELEKTRA.— Hayır.

ORESTES.— Benimle kaçmak istemiyor musun?

ELEKTRA.— Kaçmak istemiyorum.

ORESTES.— Korinthos'a götürürüm seni.

ELEKTRA, *gülerek.*— Ha! Korinthos'a... Görüyorsun ya, bile bile yapmıyorsun, ama hâlâ aldatıyorsun beni. Ne yapacağım ben Korinthos'ta? Mantıklı olmalıyım. Daha dün, küçücük isteklerim vardı: gözlerimi yere dikip sofrada hizmet ederken, kralla kraliçeye bakıyordum kirpiklerimin arasından, ölü yüzlü, kocamış güzele, sonra ona bakıyordum; şişmandı, solgundu, bayağı bir ağzı vardır, bir kulağından bir kulağına bir örümcek sürüsü gibi giden bir kara sakalı vardı... bir gün şöyle bir duman görürüm diye kuruyordum, deşilmiş işkembelerinden soğuk havada bir soluk gibi dimdik yukarıya çıkan bir duman. Bütün istediğim buydu, Philebos, yemin ederim sana. Sen ne istiyorsun, bilmem, ama sana inanmamalıyım: alçak gönüllü gözler yok sende. Seni tanımadan önce ne düşünüyordum, biliyor musun? Bilge kişi kendisine yapılmış kötülüğün acısını çıkartmaktan başka hiçbir şey isteyemez diyordum.

ORESTES.— Elektra, ardımdan gelecek olursan, bir insanın daha birçok şeyler isteyebileceğini, bilgeliğine bütün bunlardan hiç zarar gelmeyeceğini görürsün.

ELEKTRA.— Seni dinlemek istemiyorum artık; çok kötülüğün dokundu bana. O tatlı kız yüzündeki aç gözlerinle geldin, kinimi unutturdun bana; ellerimi açtım, biricik gömüm ayaklarımın dibine düştü. Buranın insanlarını sözle iyileştirebileceğime inanmak istedim. Ne oldu, gördün: seviyorlar dertlerini, kirli tırnaklarıyla kaşıyarak özenle sürdürecekleri, alışılmış bir yara gerek onlara. Sertlikle iyi etmeli bunları, öyle ya, kötülük başka bir kötülükle giderilebilir ancak. Sana uğurlar olsun, Philebos, git buradan, beni kötü düşlerimle başbaşa bırak.

ORESTES.— Öldürecekler seni.

ELEKTRA.— Burada bir sunak vardır, Apollon tapınağı; suçlular oraya sığınırlar bazı bazı, burda kaldıkları sürece, kimse kılına bile dokunamaz. Oraya saklanırım.

ORESTES.— Yardımımı neden tepiyorsun?

ELEKTRA.— Sana düşmez bana yardım etmek. Başka biri gelecek beni kurtarmaya. *(Bir an durur.)* Kardeşim ölmedi, biliyorum. Onu bekliyorum.

ORESTES.— Ya gelmezse?

ELEKTRA.— Gelecek, gelmemezlik edemez, olanaksız. Bizim soyumuzdandır, anlarsın ya; öldürme ve yıkım benim gibi onun da kanında vardır. Büyük bir askerdir, babamızın koca, kızıl gözleri onda da vardır, bir öfke büyütmektedir içinde, acı çekmektedir, alınyazısına dolaşmıştır ayakları, karnı deşilmiş atların ayakları harsaklarına nasıl dolaşırsa, öyle; şimdi, yaptığı şey ne olursa olsun, karnındakileri koparıp parçalamak zorundadır. Gelecek, bu kent çeker onu, hiç kuşkum yok, çünkü, başkasına ya da kendine, en büyük kötülüğü burda yapabilir ancak. Gelecektir, başı yerde, acı çekerek, tepinerek, korkutuyor beni: her gece düşümde görüyor, haykırarak uyanıyorum. Ama bekliyorum onu, onu seviyorum. Burda kalmalıyım, öfkesine yön vermeliyim, parmağımla suçluları göstermeliyim, "Vur, Orestes, vur!" demeliyim. "İşte buradalar!"

ORESTES.— Ya düşündüğün gibi değilse?

ELEKTRA.— Nasıl olsun istiyorsun? Agamemnon'la Klytemnestra'nın oğlu nasıl olur?

ORESTES.— Ya mutlu bir kentte büyümüş de bütün bu kandan bıkmışsa?

ELEKTRA.— Yüzüne tükürürdüm o zaman, "Bas git, köpek derdim, kadınların yanına dön, sen de bir kadından başka bir şey değilsin. Ama yanlış bir hesap yapıyorsun: Atreus'un torunusun sen, Atreus'ların yazgısından kurtulamazsın. Utancı cinayete yeğ mi tutuyorsun, peki, nasıl istersen öyle olsun. Ama yazgın gelip yatağında bulacak seni: ilkin utanacaksın, ama sonra işleyeceksin cinayeti, ister istemez!"

ORESTES.— Elektra, ben Orestes'im.

ELEKTRA, *bir çığlık içinde.*— Yalan söylüyorsun!

ORESTES.— Babam Agamemnon'un ruhu üzerine yemin ederim sana: Orestes'im ben. *(Bir sessizlik.)* Ne oldu? Suratıma tükürmek için ne bekliyorsun?

ELEKTRA.— Nasıl tükürebilirim? *(Ona bakar.)* Bu güzel alın kardeşimin alnı. Bu parlayan gözler kardeşimin gözleri. Orestes... Ah! Philebos olarak kalsaydın, kardeşim ölmüş olsa daha iyiydi. *(Çekine çekine.)* Doğru mu Korinthos'ta yaşadığın?

ORESTES.— Hayır. Atina'lı zenginler büyüttü beni.

ELEKTRA.— Ne kadar genç görünüyorsun. Hiç döğüştün mü? Belinde taşıdığın bu kılıcı, kullandığın oldu mu hiç?

ORESTES.— Hiç.

ELEKTRA.— Daha seni tanımadığım sırada bu kadar yalnız bulmuyordum kendimi: ötekini bekliyordum. Yalnız onun gücünü düşünüyordum, kendi zayıflığım aklıma bile gelmiyordu. Şimdi geldin işte; Orestes, sendin. Sana bakıyordum da iki yetim olduğumuzu görüyorum. *(Bir an susar.)* Ama seni seviyorum, biliyor musun? Ötekini hiç bu kadar sevmemiştim.

ORESTES.— Beni seviyorsan, gel öyleyse; birlikte kaçalım.

ELEKTRA.— Kaçmak mı? Seninle mi? Hayır. Atreus'ların yazgısı burda kalmayı gerektirir, ben de bir Atreus'um. Hiçbir şey istemiyorum senden. Philebos'tan hiçbir şey istemeyeceğim artık. Ama ben burda kalıyorum.

Sahnenin gerilerinde Jupiter görünür, onları dinlemek için gizlenir.

ORESTES.— Elektra, ben Orestes'im... kardeşinim senin. Ben de bir Atreus'um, senin yerin benim yanım.

ELEKTRA.— Hayır. Kardeşim değilsin, tanımıyorum seni. Orestes öldü; kendisi için çok daha iyi böylesi; bundan böyle babamın ve ablamın ruhu gibi onun ruhunu da kutsayacağım. Ama sen, Atreus adına sahip çıkan adam, sen kimsin de bizlerden olduğunu söylüyorsun? Bir cinayetin gölgesinde mi geçirdin ömrünü? Tatlı yüzlü, sakin bir çocuktun herhalde, seni evlat eden adamın koltuklarını kabartırdın, gözleri güvenle parlayan, tertemiz bir çocuktun. İnsanlara güve-

niyordun, çünkü hep gülümsüyorlardı sana; masalara, yataklara, merdiven basamaklarına güveniyordun, çünkü sadık uşaklarıydılar insanın; yaşama güveniyordun, çünkü zengindin, çok çok oyuncağın vardı; bazı bazı, dünyanın hiç de kötü olmadığını düşünüyordun herhalde, ılık bir banyoya girer gibi kendini yaşamaya bırakmanın bir zevk olduğunu düşünüyordun. Ben, altı yaşımda, hizmetçiydim, her şeyden sakınıyordum. *(Bir an durur.)* Git buradan, temiz ruhlu adam. Temiz ruhları ne yapayım ben: ben bir suç ortağı istiyordum.

ORESTES.— Seni yalnız bırakır mıyım sanıyorsun? Son umudunu da yitirdikten sonra, ne yaparsın burada?

ELEKTRA.— Orası benim bileceğim iş. Güle güle, Philebos.

ORESTES.— Beni kovuyor musun? *(Birkaç adım yürür ve durur.)* Beklediğin kızgın süvariye benzemiyorsam suç bende mi? Onun elinden tutacak, "Vur!" diyecektin. Benden hiçbir şey istemedin. Hay Allah, nasıl bir insanım ki, öz kardeşim bile denemeden tepiyor beni!

ELEKTRA.— Ah! Philebos, senin kinsiz yüreğine hiçbir zaman böyle bir yük yükleyemem.

ORESTES, *ezik.*— İyi söyledin: kinsiz. Aşksız da aynı zamanda. Seni sevebilirdim. Seve...bilirdim... Ne diyorum? Sevmek için, nefret etmek için, insanın kendini vermesi gerekir. Varlıklarının ortasına sağlamca yerleşmiş olan, sonra günün birinde kendini aşka, kine veren, kendisiyle birlikte toprağını, evini ve anılarını da veren insana ne mutlu! Ya ben, ben kimim, verilecek neyim var? Varlığımla yokluğun arasında fazla bir fark yok: bugün kentte dolaşan bütün hayaletler içinde benim kadar hayalet olanı yok. Hayalet aşkları tattım, çekingen ve dağınık, buharlar gibi; ama canlıların yoğun tutkularını bilmiyorum. *(Bir an durur.)* Ayıp! Doğduğum kente geldim, kızkardeşim beni tanımaya yanaşmıyor. Nereye gideyim şimdi? Hangi kentte kalayım?

ELEKTRA.— Güzel yüzlü bir kızın seni beklediği bir kent yok mu?

ORESTES.— Hiç kimse beklemiyor beni. Kentten kente gidiyorum, başkalarına da, kendi kendime de yabancıyım, kentler durgun bir su gibi kapanıyorlar ardımda. Argos'tan ayrılırsam, yüreğinin acı düş kırıklığından başka ne kalacak?

ELEKTRA.— Bana mutlu kentlerden sözetmiştin hani...

ORESTES.— Mutluluğa da pek kulak asıyorum ya. Anılarımı is-

tiyorum, toprağımı istiyorum ben, Argos'luların ortasında kendi yerimi istiyorum. *(Bir sessizlik.)* Elektra, buradan gitmeyeceğim.

ELEKTRA.— Git, Philebos, yalvarırım: acıyorum sana; beni seviyorsan, git; yalnız kötülük gelebilir burada başına, arılığın benim yapmak istediklerimi de bozar.

ORESTES.— Gitmeyeceğim.

ELEKTRA.— Peki, ben seni burada, bu sıkıcı arılığınla, eylemlerimin korkutucu ve dilsiz yargıcı olarak bırakır mıyım sanıyorsun? Neden inat ediyorsun? Hiç kimse istemiyor seni burada.

ORESTES.— Biricik şansım bu benim. Elektra, bunu benden esirgeyemezsin. Anla beni: bir yerin insanı olmak istiyorum. Bak, dinle, bir köle, yorgun, asık suratlı bir köle, sırtında ağır bir yükle, bacağını sürükleyerek, gözlerini ayaklarına dikerek geçip giden bir köle bile kendi kentinin *içindedir*, yapraklar arasında bir yaprak gibi, ormanın içinde bir ağaç gibi, Argos vardır çevresinde, ağır mı ağır, sıcak mı sıcak, kendi kendisiyle dopdolu; işte böyle bir köle olmak istiyorum, Elektra, kenti üzerime çekmek, ona bir yorgana sarılır gibi sarılmak istiyorum. Gitmeyeceğim.

ELEKTRA.— Yüzyıl aramızda da kalsan, bir yabancıdan başka bir şey olamazsın, ıssız bir yolda yapayalnız bir adamdan da yalnız olursun. İnsanlar yarı kapalı gözkapakları arasından, yan yan bakacaklar sana, yanlarından geçtiğin zaman seslerini alçaltacaklar.

ORESTES.— Bu denli güç mü size hizmet etmek? Kollarım kenti savunabilir, yoksullarınızın yardımına koşmak için de altınlarım var.

ELEKTRA.— Ne komutanlarımız eksik, ne de iyilik edecek dindar insanlarımız.

ORESTES.— Öyleyse...

Başı önünde, birkaç adım yürür. Jupiter görünür, ellerini ovuşturarak ona bakar.

ORESTES, *başını kaldırarak.*— Bari açıkça bilsem ne yapmam gerektiğini! Of! Zeus, Zeus, göklerin kralı, binde bir yöneldim sana, sen de bana pek yardımcı olmadın, ama bilirsin, her zaman İyi'yi istedim. Şimdi yorgunum, İyiyi Kötüden ayıramaz oldum, yolumu gösterecek birine gereksinimim var. Zeus, doğduğu kentten kovulmuş bir kral oğlunun sürgünlüğe gönül hoşluğuyla boyun eğmesi, dövülmüş bir köpek gibi başını eğip gitmesi mi gerek gerçekten? Bu mu

buyruğun? İnanamıyorum buna. Gene de... gene de, kan dökmeyi yasak ettin... Of! kan dökmek de nereden çıktı, ne dediğimi bilemez oldum... Zeus, yalvarırım sana: koyduğun yasalar boyun eğmeyi, alçalmayı gerektiriyorsa, söyle bir belirtiyle göster buyruğunu, çünkü hiçbir şey anlamaz oldum artık.

JUPITER, *kendi kendine.*— Bunun da sözü mü olur; al bakalım! Abraksa, abraksa, çe-çe!

Taşın çevresinde ışık parlar.

ELEKTRA, *gülmeye başlar.*— Hah ha! Mucizeler yağıyor bugün! Bak, dindar Philebos, Tanrılara akıl tanışmakla neler kazanıyor insan! *(Çılgınca bir kahkahaya tutulmuştur.)* İyi delikanlı... dindar Philebos! "Bana bir belirti, Zeus, bana bir belirti göster!" Sonra, işte kutsal taşın çevresinde ışık parlıyor. Git hadi! Korinthos'a! Korinthos'a! Git buradan!

ORESTES, *taşa bakarak.*— Öyleyse... bu mu İyilik? *(Bir an durur, hep taşa bakar.)* Boyun eğmek, her şeye boyun eğmek. Hep "Affedersiniz", demek, "Teşekkür ederim", demek... bu mu?

(Bir an durur, hep taşa bakar.) İyilik. *Onların* İyiliği...

(Bir an durur.) Elektra!

ELEKTRA.— Git hadi, çabuk ol, çabuk. Olympos'un tepesinden üzerine eğilen bu bilge dadıyı düş kırıklığına uğratma. *(Durur şaşkın.)* Neyin var?

ORESTES, *değişmiş bir sesle.*— Başka bir yol var.

ELEKTRA, *ürpermiştir.*— Densizliği bırak, Philebos, Tanrıların buyruğunu sordun: eh işte, şimdi biliyorsun buyruklarını.

ORESTES.— Buyruk mu dedin?.. Ha, evet... şu ışığımı söylemek istiyorsun, koca taşın çevresindeki ışığı? Benim için değil bu ışık; hiç kimse bana emir veremez artık.

ELEKTRA.— Çok karanlık konuşuyorsun.

ORESTES.— Benden ne kadar uzaksın, birdenbire..., ne kadar değiştin! Yaşayan ve sıcak bir şey vardı çevremde. Bir şey... az önce öldü. Her şey ne kadar da boş... Of! ne uçsuz bucaksız boşluk, göz alabildiğine... *(Birkaç adım yürür.)* Gece oluyor... Hava soğuk değil mi sence de?.. Ama, neydi o... neydi o ölen?

ELEKTRA.— Philebos...

ORESTES.— Başka bir yol var diyorum sana..., kendi yolum. Görmüyor musun? Buradan başlayıp kente iniyor. İnmek gerek, anlıyor musun, size kadar inmek gerek, bir çukurun dibindesiniz, ta dibinde... *(Elektra'ya doğru ilerler.)* Sen *benim* kardeşimsin, Elektra, bu kent de *benim* kentim. *Benim* kardeşim!

Kolunu tutar.

ELEKTRA.— Bırak beni! Canımı acıtıyorsun korkutuyorsun beni - ben senin malın değilim.

ORESTES.— Biliyorum. Değilsin daha: fazlasıyla hafifim. Beni Argos'un ta dibine kadar yuvarlayacak ağır bir suç yüklenmeliyim.

ELEKTRA.— Ne yapacaksın?

ORESTES.— Bekle biraz. Bırak da bir zamanlar benim olan o lekesiz hafifliğe allahaısmarladık diyeyim. Bırak da gençliğime allahaısmarladık diyeyim. Akşamlar vardır, Korinthos ya da Atina akşamları, türkülerle, kokularla dolu, hiçbir zaman benim olmayacaklar artık. Sabahlar, umutlarla dolu... Hadi, allahaısmarladık! allahaısmarladık! *(Elektra'ya doğru gelir.)* Gel, Elektra, kentimize bak. İşte orada, bir yaz ikindisinin inatçı uyuşukluğu içinde, güneşin altında kıpkırmızı, insanlarla, sineklerle uğulduyor; bütün duvarlarıyla, bütün çatılarıyla, bütün kapalı kapılarıyla itiyor beni. Ama gene de alması bir şey, bu sabahtan beri içimde duyuyorum bunu. Sen de, Elektra, sen de alması bir şeysin. Alacağım sizi. Balta olacağım, ikiye böleceğim bu inatçı duvarları, bu yobaz evlerin karınlarını deşeceğim, açık yaralarından bir yem ve buhur kokusu yayılacak; kocaman bir balta olacağım, bir meşenin yüreğine saplanan balta gibi, bu kentin yüreğine saplanacağım.

ELEKTRA.— Ne kadar değiştin: gözlerin parlamıyor artık, gözlerin donuk ve karanlık. Yazık! o kadar tatlıydın ki, Philebos. Şimdi tıpkı ötekinin düşlerimde konuştuğu gibi konuşuyorsun.

ORESTES.— Dinle: sevgili ölüleriyle kuşatılmış bir durumda, loş odalarda titreyen bütün bu insanlar var ya, onların bütün suçlarını kendi üzerime aldığımı düşün. "Pişmanlıklar hırsızı" adını hak etmek is-

tediğimi, bütün pişmanlıklarını kendi içime yerleştirdiğimi düşün: kocasını aldatan kadının pişmanlıklarını, anasını ölümle başbaşa bırakan satıcının pişmanlıklarını, borçlularını öldürünceye kadar yolan tefecinin pişmanlıklarını.

Söyle, işte o gün, Argos'un sineklerinden bile çok, yığın yığın pişmanlığın, kentin bütün pişmanlıklarının pençesine düştüğüm zaman, aranızda yaşama hakkını kazanamaz mıyım? Kanlı duvarlarınız arasında kendi yurdumda olmayacak mıyım, kırmızı önlüklü bir kasap yeni kestiği öküzler arasında kendi ortamında olduğu gibi, ben de kendi ortamımda olamaz mıyım?

ELEKTRA.— Bizim günahlarımızın cezasını çekmek istiyorsun demek?

ORESTES.— Çekmek mi? Pişmanlıklarınızı kendi içime yerleştireceğim dedim, o bağırgan tavukları ne yapacağımı söylemedim: belki de kafalarını koparırım.

ELEKTRA.— Peki, dertlerimizi nasıl üzerine alabilirsin?

ORESTES.— Bunları başınızdan atmaktan başka bir şey istemiyorsunuz. Ama kral ve kraliçe yüreklerinizde zorla tutmak istiyor bu dertleri.

ELEKTRA.— Kral ile kraliçe... Philebos!

ORESTES.— Tanrılar tanığımdır ki, kanlarını dökmek istememiştim.

Uzun bir sessizlik.

ELEKTRA.— Çok gençsin, çok zayıfsın...

ORESTES.— Şimdi de geri mi döneceksin? Sarayda bir yere sakla beni, bu gece kralın odasına göür, çok mu zayıfım, o zaman görürsün.

ELEKTRA.— Orestes!

ORESTES.— Elektra! İlk kez Orestes dedin bana.

ELEKTRA.— Evet. Sensin. Orestes'sin sen. Tanıyamadım seni, çünkü böyle beklemiyordum. Ama ağzımdaki bu burukluk, bu humma tadı... bin kez duydum bunu düşlerimde, bu tadı tanıyorum. Demek geldin, Orestes, kararını da verdin, ben de, düşlerimdeki gibi, düzeltilmez bir eylemin eşiğindeyim, ve korkuyorum - düşümdeki gibi. O kadar beklenmiş, o kadar korkulmuş dakika! Şimdi anlar bir ma-

kinanın çarkları gibi zincirlenecekler birbirlerine, onlar o ezilmiş dutlara benzeyen suratlarıyla sırt üstü yatıncaya kadar bir an bile rahat edemeyeceğiz. Kanlar, kanlar! Hem de sen dökeceksin bu kanları, oysa, gözlerin öylesine tatlı, öylesine hoş ki. Yazık, bir daha göremeyeceğim bu tatlılığı, Philebos'u bir daha göremeyeceğim, Orestes! benim ağabeyimsin sen, ailemizin başısın, beni kollarına al, koru beni, çünkü çok büyük acılara doğru gidiyoruz.

Orestes onu kollarına alır. Jupiter gizlendiği yerden çıkar, sessiz adımlarla gider.

Perde.

İKİNCİ TABLO

Sarayın içi; taht odası. Jupiter'in bir heykeli, korkunç ve kanlı. Akşam olmaktadır.

SAHNE I

Elektra önden girer, Orestes'e de girmesini işaret eder.

ORESTES.— Geliyorlar.

Kılıcını eline alır.

ELEKTRA.— Askerler bunlar, devriye geziyorlar. Gel ardımdan: buraya saklanacağız.

Tahtın arkasına gizlenirler.

SAHNE II

ÖNCEKİLER *(gizli)*, İKİ ASKER

BİRİNCİ ASKER.— Bugün sineklere ne oldu, bilmem: hepten çıldırmışlar.

İKİNCİ ASKER.— Ölülerin kokusunu alıyorlar da keyfe geliyor-

lar. Gırtlağıma kaçarlar da içerde cirit atarlar korkusuyla ağzımı açmayı göze alamıyorum. *(Elektra bir an görünüp saklanır.)* Bak, bir şey gıcırdadı.

BİRİNCİ ASKER.— Agamemnon tahtına oturuyor.

İKİNCİ ASKER.— Kocaman kıçı da tahtın tahtalarını gıcırdatıyor, öyle mi? Olanaksız, dostum, ölülerin ağırlığı yoktur.

BİRİNCİ ASKER.— Köksüzlerin ağırlığı olmaz. Ama o, kral ölüsü olmadan önce, yaşamasını bilen bir kraldı, yıl iyi de gitse, kötü de gitse, yüz yirmi beş kilodan aşağı düşmezdi hiç. Birkaç kilosu kalmadıysa şaşarım.

İKİNCİ ASKER.— Yani... burada mıdır diyorsun?

BİRİNCİ ASKER.— Nerede olsun istiyorsun? Ben bir ölü kral olsaydım da her yıl yirmi dört saat iznim bulunsaydı, elbette gelip tahtıma oturur, günümü orda geçirirdim, kimseciklere dokunmaz, eski günlerin tatlı anılarını düşünürdüm.

İKİNCİ ASKER.— Yaşıyorsun da ondan böyle konuşuyorsun. Yaşamasan, ötekiler kadar da senin kusurun olurdu. *(Birinci asker bir tokat atar kendisine.)* Hey! Hey!

BİRİNCİ ASKER.— Senin iyiliğin için; bak, yedi tanesini birden öldürdüm, koca bir sürü.

İKİNCİ ASKER.— Ölü mü?

BİRİNCİ ASKER.— Hayır. Sinek. Ellerim kana battı. *(Pantolonuna siler elini.)* Pis sinekler.

İKİNCİ ASKER.— Tanrılara bin şükür ki, ölü doğmuşlar. Burada bulunan bütün ölmüş insanlara bak: tek sözcük çıkmıyor ağızlarından, rahatsız etmiyorlar. Gebermiş sinekler de böyle olacaktı.

BİRİNCİ ASKER.— Kapa çeneni, bir de burada hayalet sinekler bulunduğunu düşünmeye kalkarsak...

İKİNCİ ASKER.— Neden olmasın?

BİRİNCİ ASKER.— Bir düşünsen e! Her gün milyonlarcası geberiyor bu hayvanların. Geçen yıldan beri ölenlerin hepsini kente bıraksalardı, çevremizde dönen her canlı sineğe karşılık, üç yüz altmış beş tane de ölüsü bulunurdu. Ööh! hava sineklere batmış olurdu, sinek yerdik, sinek çekerdik ciğerlerimize, yapışkan sızıntılar biçiminde nefes borularımıza, işkembelerimize inerlerdi... Ne dersin, yoksa bu yüzden mi böylesine tuhaf kokular dolaşıyor bu odada.

İKİNCİ ASKER.— Hadi canım! Böyle bin ayak karelik bir salonu pis pis kokutmaya birkaç insan ölüsü de yeter. Söylenenlere bakılırsa, bizim ölülerin ağzı kokarmış.

BİRİNCİ ASKER.— Kulak versen e! Birbirlerinin kanlarını emer bu adamlar...

İKİNCİ ASKER.— Bir şey var diyorum sana: döşeme çatırdıyor.

Sağdan, tahtın arkasına bakmaya giderler; Orestes ile Elektra soldan çıkar, tahtın basamakları önünden geçer, askerlerin soldan çıktıkları anda, onlar sağdan, gizlendikleri yere dönerler.

BİRİNCİ ASKER.— Görüyorsun ya, kimsecikler yok. Agamemnon, diyorum sana, kahrolası Agamemnon! İşte şu minderlere oturmuş olmalı; bir İ gibi dimdiktir: bize bakıyordu: bize bakmaktan başka bir yapacağı da yok.

İKİNCİ ASKER.— Duruşumuzu düzeltsek iyi olacak, sinekler burnumuzu gıdıklarsa da ne yapalım.

BİRİNCİ ASKER.— Şimdi burada olacağıma muhafız birliğinde nöbet tutmayı yeğ tutardım doğrusu. Oraya gelenler bizim ahbaplardır, halk çocuklarıdır bizim gibi. Ama ölen kralın burada bulunduğunu, ceketimdeki eksik düğme yerlerini saydığını düşünüyorum da bir tuhaf oluyorum, generalin denetlemelerinde de hep böyle olurum.

Aigisthos, Klytemnestra ve ellerinde lambalarla uşaklar girerler.

AIGISTHOS.— Yalnız bırakın bizi.

SAHNE III

AIGISTHOS, KLYTEMNESTRA; ORESTES *ve* ELEKTRA *(gizli)*

KLYTEMNESTRA.— Neyiniz var?

AIGISTHOS.— Gördünüz mü? Onları dehşetle çarpmasaydım, bir

çırpıda sıyrılivereceklerdi pişmanlıklarından.

KLYTEMNESTRA.— Yalnız bu mu sizi kaygılandıran? Gerektiğinde cesaretlerini donduruvermesini her zaman başaracaksınız.

AIGISTHOS.— Olabilir. Bu tür oyunlarda fazlasıyla becerikliyimdir. *(Bir an durur.)* Elektra'yı cezalandırmak zorunda kaldığıma üzgünüm.

KLYTEMNESTRA.— Benden doğduğu için mi? Siz böyle istediniz, ben de sizin yaptığınız her şeyi doğru buluyorum.

AIGISTHOS.— Kadın, senin için değil üzülmem.

KLYTEMNESTRA.— Neden öyleyse? Elektra'yı sevmezdiniz.

AIGISTHOS.— Yoruldum. İşte tam on beş yıldır, bütün bir halkın pişmanlığını havada, kollarımın ucunda tutuyorum. Tam on beş yıldır, bir bostan korkuluğu gibi giyiniyorum: bu giysiler ruhumu soldurdu.

KLYTEMNESTRA.— Ama, efendim, ben de...

AIGISTHOS.— Biliyorum, kadın, biliyorum: pişmanlıklarından söz açacaksın bana. İyi ya, kıskanıyorum senin pişmanlıklarını, yaşamını dolduruyorlar. Benim pişmanlığım yok, ama Argos'ta hiç kimse benim kadar kederli değil.

KLYTEMNESTRA.— Değerli efendimiz...

Ona yaklaşır.

AIGISTHOS.— Bırak beni, kaltak! Utanmıyor musun, gözleri önünde?

KLYTEMNESTRA.— Gözleri önünde mi? Kim görüyor ki bizi?

AIGISTHOS.— Kim görecek, kral. Bu sabah ölüler bırakıldı.

KLYTEMNESTRA.— Efendimiz, yalvarırım size... Ölüler toprağın altında, öyle kolay kolay rahatsız edemezler bizi. Halk için kendiniz uydurdunuz bu masalları, unuttunuz mu?

AIGISTHOS.— Haklısın, kadın. Ama görmüyor musun? Yorgunum. Bırak beni, kafamı dinlemek istiyorum.

Klytemnestra çıkar.

SAHNE IV

AIGISTHOS, ORESTES *ve* ELEKTRA *(gizli)*

AIGISTHOS.— Argos için istediğin kral bu muydu, Jupiter? Gidiyorum, geliyorum, gümbür gümbür bağırıyorum, kocaman, korkunç görüntümü her yanda dolaştırıyorum, beni görenler de iliklerine kadar suçlu buluyorlar kendilerini. Ama boş bir kabuğum ben: bir hayvan içimi yedi bitirdi de farkına bile varmadım. Şimdi kendi içime baktıkça, Agamemnon'dan da ölü buluyorum kendimi. Kederliyim mi dedim? Yalan söyledim. Çöl, göğün açık hiçliği altında kumların o sayısız hiçliği ne kederlidir, ne de şen: meşumdur yalnız. Ah; bir damla gözyaşı dökebilmek için bütün ülkemi verirdim.

SAHNE V

ÖNCEKİLER, JUPITER

JUPITER.— Yakın bakalım: bütün krallar gibi bir kralsın.

AIGISTHOS.— Kimsin sen? Burada ne işin var?

JUPITER.— Tanıyamadın mı?

AIGISTHOS.— Çık buradan, yoksa muhafızlarımı çağırırım bir güzel ıslatırlar seni.

JUPITER.— Beni tanımıyor musun? Oysa görmüştün. Düşünde görmüştün. Ama daha korkunç bir görünüşüm vardı. *(Gökgürültüsü, şimşekler, Jupiter korkunç görünüşüne bürünür.)* Ya böyle?

AIGISTHOS.— Jupiter!

JUPITER.— Şimdi tamam. *(Gene güleçleşir, heykele yaklaşır.)* Ben miyim bu? Argos'lular dua ettikleri zaman böyle mi görüyorlar beni? Hay Allah, bir Tanrı'nın kendi görüntüsü karşısına geçip de seyrettiği enderdir. *(Bir an durur.)* Ne kadar çirkinim! Çok sevmiyorlardır herhalde beni.

AIGISTHOS.— Korkuyorlar senden.

JUPITER.— Güzel! Sevileceğim de ne olacak. Ya sen, sen seviyor musun bari?

AIGISTHOS.— Ne istiyorsun benden? Yeterince ödemedim mi?

JUPITER.— Hiçbir zaman!

AIGISTHOS.— Öldürüyor bu iş beni.

JUPITER.— Büyütme! Sağlığın oldukça yerinde, şişmansın. Bunu başına kaktığım da yok ya. Tam kral yağı seninki, balmumu gibi sarı, olunca böyle olmalı. Sende bu kalıp olduktan sonra, yirmi yıl yaşarsın daha.

AIGISTHOS.— Yirmi yıl daha!

JUPITER.— Ölmek mi istiyordun?

AIGISTHOS.— Evet.

JUPITER.— Şimdi biri kılıcını çekip içeriye girse, göğsünü bu kılıca uzatır mıydın?

AIGISTHOS.— Bilmiyorum.

JUPITER.— İyi dinle beni; sesini çıkarmaz da kendini danalar gibi boğazlattırırsan, dillere destan olacak bir biçimde cezalandırılacaksın; sonsuza dek Tatar kralı kalacaksın. İşte bunu söylemeye geldim sana.

AIGISTHOS.— Biri beni öldürmeye mi çalışıyor?

JUPITER.— Öyle görünüyor.

AIGISTHOS.— Elektra mı?

JUPITER.— Biri daha var.

AIGISTHOS.— Kim?

JUPITER.— Orestes.

AIGISTHOS.— Ya! *(Bir an durur.)* İyi ya, bu da düzenin gereği, ne yapabilirim?

JUPITER.— "Ne yapabilirim?" *(Sesini değiştirerek.)* Emir ver adının Philebos olduğunu söyleyen genç yabancıyı yakalasınlar. Elektra'yla birlikte bir zindana atsınlar - onları burada unutmana da izin veriyorum. Ne o! Ne bekliyorsun? Muhafızlarını çağır.

AIGISTHOS.— Hayır.

JUPITER.— Lütfen söyler misin bana: neden kabul etmiyorsun?

AIGISTHOS.— Yorgunum.

JUPITER.— Neden gözlerini ayaklarına diktin? İri, kanlı gözlerini bana çevir. Hah şöyle! Bir at gibi soylu ve budalasın. Ama direncin beni kızdıran dirençlerden değil: az sonra, boyun eğişini daha da tatlandıracak bir biberden başka bir şey değil nasıl olsa. Çünkü en sonun-

da boyun eğeceksin biliyorum.

AIGISTHOS.— İsteklerini yerine getirmeyeceğim diyorum sana. Yeter artık seni dinlediğim.

JUPITER.— Korkma! Dayan! Dayan! Ah! senin ruhun gibi ruhlara ne kadar düşkünüm. Gözlerinde şimşekler çakıyor, yumruklarını sıkıyorsun, yadsımanı Jupiter'in suratına fırlatıyorsun. Ama gene de, yüreğin çoktan evet dedi bana, kuş kafalı, minik beygir, pis beygir. Hadi, hadi, dinleyeceksin sözümü. Olympos'tan boş yere ayrılır mıyım sanıyorsun? Bu cinayeti önceden haber verdim sana, çünkü önlemek hoşuma gidiyor.

AIGISTHOS.— Bana haber vermek!.. Çok tuhaf.

JUPITER.— Bundan doğal şey mi olur: bu tehlikeyi başından uzaklaştırmak istiyorum.

AIGISTHOS.— Kim istiyordu bunu senden? Peki, Agamemnon? Agamemnon'a haber vermiş miydin? Oysa o yaşamak istiyordu.

JUPITER.— Seni gidi nankör, pis huylu herif: Agamemnon'dan daha değerlisin benim için, ben sana bunu kanıtlıyorum, sen de yakınmaya kalkıyorsun.

AIGISTHOS.— Agamemnon'dan daha mı değerliyim? Ben mi? Sen Orestes'e değer veriyorsun. Kendimi mahvetmeme göz yumdun, elimde balta, dosdoğru kralın banyosuna koşmama ses çıkarmadın, hiç kuşkusuz dudaklarını yalıyordun yukarda, günahkar ruhların tadına doyum olmadığını düşünüyordun. Ama bugün Orestes'i kendi kendinden koruyorsun. Babasını öldürmeye yöneltmiştin beni, şimdi de oğlunun kolunu tutturmak için beni seçiyorsun. Fazla fazla bir katil olabilirdim ben. Ama ona gelince, olur mu efendim, başka şeyler düşünüyoruz onun için.

JUPITER.— Bu ne tuhaf kıskançlık böyle! Hiç üzülme: onu da senden fazla sevdiğim yok. Hiç kimseyi sevmem ben.

AIGISTHOS.— Bak öyleyse, beni ne durumlara düşürdün, adaletsiz Tanrı. Şuna yanıt ver bakalım: bugün, Orestes'in hazırladığı cinayeti önlüyorsun da benimkine neden izin verdin?

JUPITER.— Her cinayet bir olmaz ki. Aigisthos, kral krala konuşuyoruz şurda, bunun için açık konuşacağım: ölümlü insanlar yarat-

makla, ilk cinayeti ben işledim. Bundan sonra, sizler, siz katiller, ne yapabilirdiniz? Kurbanlarınızı öldürmek mi? Hadi canım; çoktan içlerinde taşıyorlardı bunu; siz sonucu çabuklaştırıyordunuz fazla fazla. Sen öldürmesen, Agamemnon'un başına ne gelecekti, biliyor musun? Üç ay sonra, güzel bir kölenin kollarında inmeden ölecekti. Ama cinayetin işime yarıyordu.

AIGISTHOS.— İşine mi yarıyordu? Ben on beş yıldır cezasını çekiyorum, ama senin işine yarıyordu, öyle mi!

JUPITER.— Ne olacaktı ya? Sen cezasını çekiyorsun da onun için yarıyor işime; cezası çekilen cinayetleri severim ben. Seninkini sevdim, çünkü kör ve sağır bir cinayetti, kendi kendinden habersizdi, bir insan işinden çok, bir tufana benziyordu. Bir an bile meydan okumadın bana: öfkenin ve korkunun taşkınlığıyla vurdun; sonra, ateşin geçince, eylemine dehşetle baktın, benimsemek istemedin. Ama ben neler kazanmadım! Bir tek ölüye karşılık, yirmi bin insan pişmanlığa gömüldü, işte hesap. Hiç de kötü bir alışveriş yapmamışım.

AIGISTHOS.— Bütün bu sözlerin altında gizlenen şeyi anlıyorum: Orestes hiç pişmanlık duymayacak.

JUPITER.— Hiç mi hiç. Şu sırada yöntemle inciden inceye tasarlıyor yapacağını, alçak gönüllülükle, rahat rahat. Pişmanlıktan yoksun bir cinayeti ne yapayım ben, pervasız bir cinayeti, katilin ruhunda bir buhar kadar hafif, sakin bir cinayeti ne yapayım? Bunu önleyeceğim! Ah! yeni kuşağın cinayetlerinden nefret ediyorum: nankör ve kısır cinayetler. O yumuşak delikanlı, bir piliç gibi öldürecek seni sonra da çekip gidecek, elleri kırmızı, bilinci arı; ben de alçalacağım, senin yerine. Hadi! çağır muhafızlarını.

AIGISTHOS.— Hayır dedim ya sana. Hiç mi hiç hoşlanmıyorsun hazırlanan cinayetten, ben de, bunu görünce, hoşlanmaktan kendimi alamıyorum.

JUPITER, *sesini değiştirerek.*— Aigisthos, sen kralsın, kral bilincine sesleniyorum senin: çünkü hüküm sürmesini seversin.

AIGISTHOS.— Peki ne olacak?

JUPITER.— Benden nefret ediyorsun, ama birbirimize çok yakınız; seni görüntüme göre yarattım: bir kral, yeryüzünde bir tanrıdır, bir tanrı gibi soylu ve ürkütücüdür.

AIGISTHOS.— Ürkütücü mü? Sen mi?

JUPITER.— Bak bana. *(Uzun bir sessizlik.)* Benim görüntüme göre yaratıldığını söyledim sana. İkimiz de düzeni sürdürüyoruz, sen Argos'ta, ben de dünyada; yüreklerimize bütün ağırlığıyla aynı giz çöküyor.

AIGISTHOS.— Gizim mizim yok benim.

JUPITER.— Hayır. Benim gizim senin gizin aynı zamanda. Tanrıların ve kralların acı gizi; insanların özgür oldukları. İnsanlar özgürdürler, Aigisthos. Bunu biliyorsun, ama kendileri bilmiyorlar.

AIGISTHOS.— Elbette, bunu bilselerdi, dört bir yandan ateşe verirlerdi sarayımı. Onlardan kendi güçlerini gizlemek için tam on beş yıldır oyun oynuyorum.

JUPITER.— Aynıyız, görüyorsun ya.

AIGISTHOS.— Aynı mı? Bir Tanrı benimle aynı olduğunu nasıl söyleyebilir? Alay etmek olmaz mı bu? Saltanatım başladı başlayalı, bütün eylemlerim ve bütün sözlerim görüntümü oluşturmak amacını güdüyor; uyruklarımdan her biri bunu benliğinde taşısın, yapayalnız olduğu zaman bile, sert bakışımın en gizli düşüncelerine kadar çöktüğünü duysun istiyorum. Ama ilk kurbanım kendi kendimim: onların gördüğünden başka türlü görmez oldum kendimi, açık kuyusuna eğiliyorum ruhlarının, görüntüm orada, ta dipte, beni tiksindiriyor, büyülüyor. Çok güçlü bir tanrı olarak, ötekilerin kendimden duyduğu korkudan başka neyim?

JUPITER.— Ya ben ne olayım istiyorsunuz? *(Heykeli göstererek.)* Benim de kendi görüntüm var. O da benim başımı döndürmüyor mu sanıyorsun? Yüz bin yıldır insanlar önünde dansediyorum. Ağır ve kasvetli bir dans. Bana bakmaları gerek: gözlerini bana diktikleri sürece, kendi içlerine bakmayı unuturlar. Bir an olsun boş bulunsam, gözlerini başka yana çevirmelerine olanak versem...

AIGISTHOS.— Ee?

JUPITER.— Bırak. Bu yalnız beni ilgilendirir. Yorgunsun, Aigisthos, ama ne diye yakınıyorsun? Öleceksin. Bense hayır. Bu yeryüzünde insanlar bulundukça, önlerinde dansetmeye yazgılı kalacağım.

AIGISTHOS.— Yazık! Ama kim yazgıladı bizi?

JUPITER.— Kendi kendimizden başka hiç kimse; çünkü ikimizde de aynı tutku var. Sen düzeni seversin, Aigisthos.

AIGISTHOS.— Düzeni. Öyle. Klytemnestra'yı düzen için baştan

çıkardım, kralımı düzen için öldürdüm; düzen hüküm sürsün ve benim elimle hüküm sürsün istiyordum. İsteksiz, aşksız, umutsuz yaşadım: düzeni kurdum. Ah, korkunç ve tanrısal tutku!

JUPITER.— Başka bir tutkumuz olmazdı: ben Tanrı'yım, sen de kral olmak için döğüştün.

AIGISTHOS.— Yazık!

JUPITER.— Aigisthos, yaratığım, ölümlü kardeşim benim, her ikimizin de hizmet ettiği bu düzen adına emrediyorum sana: Orestes'le kızkardeşini yakala.

AIGISTHOS.— Bu kadar tehlikeli mi bunlar?

JUPITER.— Orestes özgür olduğunu biliyor.

AIGISTHOS, *ateşli ateşli.*— Özgür olduğunu biliyor mu! Öyleyse zincire vurmak yetmez onu. Bir kentte özgür bir adam, bir sürüde uyuz bir koyun gibidir. Bütün ülkeme bulaştıracak hastalığını, yapıtımı yıkacak. Çok güçlü tanrı, ne bekliyorsun onu ezmek için?

JUPITER, *ağır ağır.*— Ezmek mi dedin! *(Bir an durur. Bitkin, kamburlaşmış.)* Aigisthos, tanrıların bir gizi daha var...

AIGISTHOS.— Ne diyeceksin bana?

JUPITER.— İnsanın ruhunda özgürlük patlamaya görsün, tanrılar hiçbir şey yapamaz artık ona. Çünkü bu bir insan işidir, onu özgür dolaştırmak ya da boğmak da başka insanlara, yalnız onlara düşer.

AIGISTHOS, *ona bakarak.*— Onu boğmak mı?.. Güzel. Sözünü tutacağım anlaşılan. Ama hiçbir şey ekleme, burada da daha fazla kalma, katlanamayacağım.

Jupiter çıkar.

SAHNE VI

AIGISTHOS, *bir an yalnız kalır, sonra* ELEKTRA *ve* ORESTES

ELEKTRA, *kapıya fırlayarak.*— Vur ona! Bağırmasına zaman bırakma; ben kapıyı tutuyorum.

AIGISTHOS.— Orestes, sen misin?

ORESTES.— Savun kendini!

AIGISTHOS.— Savunmayacağım. Bağıramam da artık, iş işten geçti, iş işten geçtiği için de mutluyum. Ama kendimi savunmayacağım: beni öldürmeni istiyorum.

ORESTES.— Pekâlâ. Tutulacak yolun hiç önemi yok. Katil olacağım demek.

Kılıcı indirir.

AIGISTHOS, *sendeleyerek.*— Tam yerini buldu kılıcın. *(Orestes'e tutunur.)* Bırak da bakayım sana. Doğru mu, pişmanlık duymuyor musun?

ORESTES.— Pişmanlık mı? Neden? Ben doğru olanı yapıyorum.

AIGISTHOS.— Doğru olan, Jupiter'in istediğidir. Burada gizleniyordun, söylediklerini duydun.

ORESTES.— Bana ne Jupiter'den. Doğruluk bir insan işidir, bunu tanrılardan öğrenecek değilim. Doğruluk seni ezmek, saltanatını Argos'luların üzerine yıkmak, onlara onur duygularını geri vermektir.

İter onu.

AIGISTHOS.— Canım yanıyor.

ELEKTRA.— Sendeliyor, yüzü de solgunlaşıverdi. Korkunç! Ölürken ne kadar da çirkinleşiyor insan.

ORESTES.— Sus. Sevincimizden başka bir anı götürmesin mezara.

AIGISTHOS.— Her ikinize de lanet olsun.

ORESTES.— Sen hâlâ... ölmeyecek misin?

Kılıcı indirir. Aıgısthos düşer.

AIGISTHOS.— Sineklere dikkat et, Orestes, sineklere dikkat et. Her şey bitmedi.

Ölür.

ORESTES, *onu ayağıyla iterek.*— Ama onun için her şey bitti. Kraliçenin odasına götür şimdi beni.

ELEKTRA.— Orestes...

ORESTES.— Ne var?..

ELEKTRA.— Bize zarar veremez artık...

ORESTES.— E, ne olacakmış?.. Tanıyamıyorum seni. Az önce böyle konuşmuyordun.

ELEKTRA.— Orestes... Ben de seni tanıyamıyorum.
ORESTES.— İyi ya, yalnız gideceğim.
Çıkar.

SAHNE VII

ELEKTRA, *yalnız*

ELEKTRA.— Bağıracak mı acaba? *(Bir an durur. Kulak verir.)* Koridorda yürüyor. Dördüncü kapıyı açtığı zaman... Ah! Ben istedim bunu! İstiyorum, hâlâ da istemem gerek. *(Aigisthos'a bakar.)* Bu öldü. *Bunu* istiyormuşum demek. Farkında değildim. *(Ona yaklaşır.)* Yüz kez düşümde gördüm bunu: işte tam şuraya uzanmış, yüreğinde bir kılıç. Gözleri kapalıydı, uyur gibiydi. Ne kadar nefret ediyordum ondan, ondan nefret etmek sevince boğuyordu içimi. Uyur gibi değil, gözleri de açık, bana bakıyor. Öldü - kinim de onunla birlikte öldü. Ben de buradayım; bekliyorum; öteki hâlâ yaşıyor, odasında, az sonra bağıracak. Bir hayvan gibi bağıracak... Of! Dayanamıyorum artık bu bakışa. *(Diz çöker, mantosunu Aigisthos'un yüzüne atar.)* Ne istiyordum ben? *(Sessizlik. Sonra Klytemnestra'nın çığlıkları.)* Vurdu onu. Annemiz o bizim, ama vurdu onu. *(Doğrulur.)* İşte: düşmanlarım öldü. Yıllar boyu, önceden tadını çıkardım bu ölümün, şimdi de, yüreğimi bir mengene sıkıp duruyor sanki. On beş yıl boyunca yalan mı söyledim kendi kendime? Doğru değil! Doğru değil! Doğru olamaz: korkak değilim ben! Bu dakikada bunu istedim, hâlâ da istiyorum. Bu iğrenç domuzu ayaklarımın dibinde yatmış görmek isterim. *(Mantoyu çeker.)* O ölü balık bakışın vız gelir bana. İstedim bunu, bu bakışı istedim, şimdi de sevincini tadıyorum. *(Klytemnestra'nın daha zayıf çığlıkları.)* Haykırsın! Haykırsın! Dehşet çığlıklarını duymak istiyorum, acılar çeksin istiyorum. *(Çığlıklar kesilir.)* Ne güzel! Ne güzel! Sevinçten ağlıyorum: düşmanlarım öldü, babamın öcü alındı.
Orestes döner, elinde kanlı bir kılıçla. Elektra ona koşar.

SAHNE VIII

ELEKTRA, ORESTES

ELEKTRA.— Orestes!

Orestes'in kollarına atılır.

ORESTES.— Neden korkuyorsun?

ELEKTRA.— Korkmuyorum, sarhoşum. Sevinçten sarhoşum. Ne dedi? Uzun uzun aman diledi mi?

ORESTES.— Elektra, yaptığımdan pişmanlık duymayacağım, ama bundan sözetmeyi de doğru bulmuyorum; kimi anılar paylaşılmaz. Öldü, bunu bil, yeter.

ELEKTRA.— Bize lanet ederek mi? Yalnız bunu söyle bana: bize lanet ederek mi?

ORESTES.— Evet. Bize lanet ederek.

ELEKTRA.— Kollarına al beni, sevgilim, bütün gücünle sık beni. Karanlık ne kadar yoğun, şamdanların ışıkları ne kadar da zor deliyor karanlığı! Beni seviyor musun?

ORESTES.— Gece değil: şafak söküyor. Özgürüz, Elektra. Bana öyle geliyor ki, ben doğurttum seni, ben de seninle birlikte doğdum; seni seviyorum, benimsin. Daha dün yalnızdım, bugün benimsin. İki yandan birleştiriyor kan bizi, öyle ya, hem aynı kandanız, hem de kan döktük.

ELEKTRA.— At kılıcını. Ver şu elini bana. *(Elini tutup öper.)* Parmakların kısa ve köşeli. Almak ve tutmak için yaratılmış. Sevgili el! Benimkinden daha ak. Babamızın katilini vurmak için nasıl da ağırlaştı! Dur biraz. *(Gidip bir şamdan alır, Orestes'e yaklaştırır.)* Aydınlatmalıyım yüzünü, çünkü karanlık yoğunlaşıyor, iyi göremiyorum artık seni. Görmem gerek seni: görmeyince korkuyorum senden; gözlerimi üzerinden ayırmamalıyım. Seni seviyorum. Seni sevdiğimi düşünmeliyim. Ne kadar yabansı görünüyorsun!

ORESTES.— Özgürüm, Elektra; özgürlük yıldırım gibi düştü üstüme.

ELEKTRA.— Özgür mü? Ben kendimi özgür bulmuyorum. Bütün bunların olmamış olmasını sağlayabilir misin? Bir şey oldu işte, bozmakta özgür olmadığımız bir şey. Annemizin katilleri olmamızı önle-

yebilir misin?

ORESTES.— Önlemek ister miydim sanıyorsun? Ben kendi eylemimi yaptım, Elektra, bu eylem de iyiydi. Omuzlarımda taşıyacağım onu, hesabını da yereceğim. Taşınması ne kadar ağır olursa, o kadar çok sevinç duyacağım, çünkü odur benim özgürlüğüm. Daha dün gelişigüzel dolaşıyordum yeryüzünde, binlerce yol ayaklarımın altından kaçıyordu, çünkü başkalarının yollarıydı. Ödünç almıştım hepsini, ırmak boyunca koşan yedekçilerin yolunu, katırcının dağ yolunu, arabacının taş döşemeli yolunu; ama hiçbiri benim değildi. Bugün yalnız bir yol var artık, nereye gittiğini de Tanrı bilir: ama bu yol *benim* yolum. Neyin var?

ELEKTRA.— Seni göremiyorum! Bu lambalar aydınlatmaz oldu. Sesini duyuyorum, ama canımı acıtıyor, bıçak gibi kesiyor etimi. Hep böyle karanlık mı olacak bundan böyle, gündüz bile karanlık mı olacak? Orestes! İşte geldiler!

ORESTES.— Kimmiş bunlar?

ELEKTRA.— İşte bak! Nerden geliyorlar? Kara üzüm salkımları gibi tavana asılıyorlar, duvarları karartan da onlar; ışıklarla gözlerimin arasına giriyorlar, onların gölgesi saklıyor benden yüzünü.

ORESTES.— Sinekler...

ELEKTRA.— Dinle... Kanat gürültülerini dinle, demirhaneler gibi uğulduyorlar. Bizi sarıyorlar, Orestes. Gözetliyorlar; az sonra üzerimize çökecekler, binlerce yapışkan ayak duyacağım bedenimin üzerinde. Nereye kaçmalı, Orestes? Kabarıyorlar, kabarıyorlar, arılar kadar oldular işte, yoğun kasırgalar gibi arkamızdan gelecekler her yere. Aman Tanrım! Gözlerini görüyorum, milyonlarca göz bize bakıyor.

ORESTES.— Sineklerden bize ne?

ELEKTRA.— Bunlar pişmanlık tanrıçaları, Orestes.

SESLER, *kapının ardında.*— Açın! Açın! Açmazlarsa, kıralım kapıyı.

Kapıda boğuk vuruşlar.

ORESTES.— Klytemnestra'nın çığlıklarını duymuş muhafızlar... Gel! Beni Apollon sunağına götür; insanlardan da, sineklerden de uzakta, orada geçiririz geceyi. Yarın da halkımla konuşurum.

Perde.

ÜÇÜNCÜ PERDE

SAHNE I

Apollon tapınağı. Yarı karanlık. Sahnenin ortasında bir Apollon heykeli. Elektra'yla Orestes heykelin dibinde uyumaktadırlar, kollarıyla çevrelemişlerdir heykelin bacaklarını. Erinnye'ler de çevrelerinde halka olmuşlardır, balıkçıl kuşları gibi ayakta uyumaktadırlar. Dipte, ağır bir tunç kapı.

BİRİNCİ ERINNYE, *gerinerek.*— Iıh! Ayakta uyumuşum, böyle dimdik kalmışım öfkeden, hem de korkunç gergin düşler gördüm. Hey güzel öfke çiçeği, güzelim kırmızı çiçeği yüreğimin.*(Orestes'le Elektra'nın çevresinde döner.)* Uyuyorlar. Ne kadar da aklar, ne kadar tatlılar! Çakıllar üstünden geçen bir sel gibi geçeceğim karanlıklardan, göğüslerinden. Sabırla parlatacağım bu ince teni, ovacağım, kazıyacağım, kemiğine kadar aşındıracağım. *(Birkaç adım yürür.)* Hey gidi arı kin sabahı! Ne parlak uyanış bu böyle! Uyuyorlar, terlemişler, humma kokuyorlar; bense uyanığım, dinçim, sertim, ruhum bakırdan - kendimi kutsal buluyorum.

ELEKTRA, *uykuda.*— Yazık!

BİRİNCİ ERINNYE.— İnliyor. Sabret biraz, pek yakında dişlerimi duyacaksın etinde, okşayışlarımız altında bağırtacağız seni. Erkeğin dişiye girdiği gibi gireceğim sana, öyle ya, eşimsin sen benim, aşkımın ağırlığını duyacaksın. Güzelsin, Elektra, benden daha güzelsin; ama, göreceksin, öpüşlerim yaşlandıracak seni; altı aya varmadan, seni cadaloz bir karıya döndüreceğim, ama ben genç kalacağım. *(Üzerlerine eğilir.)* Geçici, ama yenilmesi çok hoş avlar bunlar, güzel avlar; bakıyorum onlara, soluklarını içime çekiyorum da kızgınlıktan buna-

lıyorum. Hey gidi sabah kininin hazları, kendimizi pençe ve çene olarak görmenin, damarlarda bir ateş duymanın hazları. Kin çöküyor her yanıma, soluğumu kesiyor, süt gibi kin yükseliyor göğüslerime. Uyanın, kardeşlerim, uyanın: sabah oldu.

İKİNCİ ERINNYE.— Düşümde ısırıyordum.

BİRİNCİ ERINNYE.— Sabret biraz: bir Tanrı koruyor onları bugün, ama uzun sürmeyecek, açlıkla susuzluk kovacak onları bu barınaktan. Dişlerinin var gücüyle ısırırsın o zaman.

ÜÇÜNCÜ ERINNYE.— Inıh! Tırmalamak istiyorum.

BİRİNCİ ERINNYE.— Bekle biraz: uzun sürmeyecek, suçluların etinde binlerce kırmızı yol açacak demir tırnakların. Yaklaşın, kardeşlerim, gelin de şunlara bakın.

BİR ERINNYE.— Ne kadar da gençmişler!

BİR BAŞKA ERINNYE.— Ne kadar da güzelmişler!

BİRİNCİ ERINNYE.— Sevinin işte: caniler yaşlı ve çirkin olur çoğu zaman; güzeli yıkmanın tatlı sevinci çok ender tadılır.

ERINNYE'LER.— Heyyah! Heyyah!

ÜÇÜNCÜ ERINNYE.— Orestes daha bir çocuk nerdeyse. Kinim ana gibi titreyecek üzerlerine. Solgun başını dizlerime alacağım, saçlarını okşayacağım.

BİRİNCİ ERINNYE.— Peki, sonra?

ÜÇÜNCÜ ERINNYE.— Sonra da şu iki parmağımı birdenbire gözlerine sokacağım.

Hep birden gülmeye başlarlar.

BİRİNCİ ERINNYE.— Göğüs geçiriyorlar, kıpırdıyorlar; uyanmaları yakın. Hadi, kardeşlerim, hadi, sinek kardeşlerim, suçluları türkümüzle çekip alalım uykudan.

ERINNYE'LER KOROSU.— Vızz, vızz, vızz, vızz.
Konacağız kokmuş yüreğinin üstüne sinekler gibi,
Kokmuş yürek, kanlı yürek, hoş yürek.
Arılar gibi yağma edeceğiz yüreğinin irinini, pis kanını.
Ondan da bal yapacağız, göreceksin, güzel, yeşil bir bal.
Hangi aşk kin kadar doyurur bizi?
Vızz, vızz, vızz, vızz.

Kıpırtısız gözü olacağız evlerin,
Sen geçerken dişlerini gösterecek köpeğin homurtusu,
Sonra gökte, başının üstünde uçup duracak uğultu,
Ormanın gürültüleri,
Islık olacağız, çatırtı, gıcırtı, uluma olacağız,
Gece olacağız,
Ruhunun karanlık gecesi.
Vızz, vızz, vızz, vızz.
Heyyah! Heyyah! Heeyyyah!
Vızz, vızz, vızz, vızz.
İrin emeriz biz, sineğiz biz,
Her şeyi seninle paylaşacağız,
Ağzında yiyecek, gözlerinin derinliklerinde ışık çizgileri arayacağız,
Mezara dek yanından ayrılmayacağız.
Yerimizi de yeraltı kurtlarına bırakacağız ancak.
Vızz, vızz, vızz, vızz.

Dansederler.

ELEKTRA, *uyanır.*— Kim bu konuşan? Kimsiniz siz?

ERINNYE'LER.— Vızz, vızz, vızz.

ELEKTRA.— Ha! Siz miydiniz! Ne oldu? Gerçekten öldürdük mü onları?

ORESTES, *uyanarak.*— Elektra!

ELEKTRA.— Kimsin sen? Ha! Orestes'sin. Git buradan.

ORESTES.— Ne oldu sana böyle?

ELEKTRA.— Korkuyorum senden. Annemizi düşümde gördüm, sırt üstü devrilmişti, kanları akıyordu, sarayın bütün kapılarının altından oluk oluk akıyordu kanı. Ellerime dokun, ne kadar soğuk. Yok, bırak beni. Dokunma bana. Çok aktı mı kanı?

ORESTES.— Sus.

ELEKTRA, *iyice uyanarak.*— Bırak da bakayım sana: onları öldürdün. Sen öldürdün. Buradasın, yeni uyandın, yüzünde bir iz bile yok, gene de öldürdün onları.

ORESTES.— Peki, ne olmuş? Evet, öldürdüm! *(Bir an durur.)* Sen de, Elektra, sen de beni korkutuyorsun. Öylesine güzeldin ki dün. Bir hayvan pençelemiş sanki yüzünü.

ELEKTRA.— Bir hayvan mı dedin? Senin cinayetin. Yanaklarımı, gözkapaklarımı koparıp alıyor: gözlerim, dişlerim açıkta kalmış gibi bir duygu var içimde. Ya bunlar? Bunlar kim?

ORESTES.— Onları düşünme. Sana bir şey yapamazlar.

BİRİNCİ ERINNYE.— Sıkıysa aramıza gelsin, bir şey yapabilir miyiz yapamaz mıyız, o zaman görürsün.

ORESTES.— Susun, köpekler. Deliğinize dönün! *(Erinnye'ler homurdanırlar.)* Dün, tapınağın basamaklarında, aklar içinde danseden kadın sen miydin, olur şey değil!

ELEKTRA.— Yaşlandım. Bir gecede.

ORESTES.— Hâlâ güzelsin, ama... nerede gördüm ben bu ölü gözlerini? Elektra... ona benziyorsun; Klytemnestra'ya benziyorsun. Öldürmeye değer miydi? Bu gözlerde cinayetimi gördükçe, dehşetle doluyor içim.

BİRİNCİ ERINNYE.— Sen onu dehşete düşürüyorsun da ondan.

ORESTES.— Doğru mu? Doğru mu seni dehşete düşürdüğüm?

ELEKTRA.— Bırak beni.

BİRİNCİ ERINNYE.— De bakalım? En ufak bir kuşkun kaldı mı şimdi? Nasıl nefret etmesin senden? Düşleriyle rahat rahat yaşıyordu, sen geldin, cinayet getirdin, dinsizlik getirdin. Şimdi de suçunu paylaşıyor işte, şu ayaklığa, son kalan toprak parçasına yapışmış.

ORESTES.— Dinleme onu.

BİRİNCİ ERINNYE.— Geri çekil! Geri! Kov onu, Elektra, üstüne sürdürtme elini. Kasabın biri o! Üzerinde taze kan kokusu var, o tatsız koku. Alçakça öldürdü koca karıyı, biliyor musun, kaç kez üst üste vurdu.

ELEKTRA.— Doğru mu söylüyorsun?

BİRİNCİ ERINNYE.— Bana inanabilirsin, oradaydım, çevrelerinde vızıldıyordum.

ELEKTRA.— Birçok kez üst üste vurdu, öyle mi?

BİRİNCİ ERINNYE.— On kez vurdu en azından. Kılıç yaranın içinde "gırç gırç" ediyordu her seferinde. Koca karı karnını ve yüzünü elleriyle korumaya çalışıyordu. Orestes ellerini biçti.

ELEKTRA.— Çok mu acı çekti? Hemen ölmedi mi?

ORESTES.— Dinleme artık onları, kulaklarını tıka. Hiç ama hiçbir şey sorma onlara; sordun mu yandın demektir.

BİRİNCİ ERINNYE.— Korkunç acı çekti.

ELEKTRA, *yüzünü elleriyle gizleyerek.*— Ha!

ORESTES.— Bizi ayırmak istiyor, yalnızlığın duvarlarını dikiyor çevrene. Dikkat et: yalnız, yapayalnız ve çaresiz kaldığın zaman, üzerine çullanacaklar. Elektra, bu cinayeti birlikte kararlaştırdık, sonuçlarına da birlikte katlanmalıyız.

ELEKTRA.— Bunu benim de istediğimi mi ileri sürüyorsun?

ORESTES.— Yalan mı?

ELEKTRA.— Evet, yalan... Dur biraz... Yok, evet, Of, bilmiyorum artık. Bu cinayeti kafamda kurdum ben. Ama sen işledin, öz anasının celladı!

ERINNYE'LER, *gülerek, bağırarak.*— Cellat! Cellat! Kasap!

ORESTES.— Elektra, şu kapının ardında, dünya var. Dünya ve sabah. Dışarıda, yollar üzerine gün doğuyor. Az sonra çıkacağız, güneşli yollarda gideceğiz, gecenin bu kızları da güçlerini yitirecekler: gün ışınları kılıçlar gibi delecek onları.

ELEKTRA.— Güneş...

BİRİNCİ ERINNYE.— Güneşi bir daha hiçbir zaman göremeyeceksin, Elektra. Bir çekirge bulutu gibi yığılacağız güneşle senin arana, her yerde karanlığı başında taşıyacaksın.

ELEKTRA.— Bırakın beni. Kesin artık bu işkenceyi.

ORESTES.— Güçlerini senin zayıflığından alıy· rlar. Bak: bana bir şey söylemeyi göze alamıyorlar. Dinle beni: adsız bir dehşet kondu senin üzerine, bizi ayırıyor. Oysa benim yaşadıklarım dışında hiçbir şey yaşamadın. Annemin iniltilerini, her an kulaklarımda duymuyor muyum sanıyorsun? Gözlerim o tebeşir gibi uçsuz bucaksız gözlerini —dalgalı okyanusları andıran gözlerini— her an görmeyecek mi sanıyorsun? Seni yiyip bitiren bunalım, benim de içimi kemirmeyecek mi? Ama ne çıkar: özgürüm ben. Bunalımın, anıların ötesindeyim. Özgürüm. Kendi kendimle uyum durumundayım. Kendinden nefret etmemelisin, Elektra. Ver elini bana: seni bırakmayacağım.

ELEKTRA.— Bırak elimi! Çevremdeki bu kara köpekler tüylerimi ürpertiyor, ama sen daha çok ürpertiyorsun.

BİRİNCİ ERINNYE.— Görüyorsun! Görüyorsun ya! Değil mi, minik bebek, onun kadar korkutmuyoruz biz seni? Bize gereksinimin var, Elektra, sen bizim çocuğumuzsun. Bizsiz edemezsin sen: tırnakla-

rımız etine batmalı, dişlerimiz göğsünü ısırmalı, içindeki kinden uzaklaşmak için kanlı aşkımızı duymalısın, ruhundaki acıları unutman için, bedenin acı çekmeli. Gel hadi! Gel! İki tek basamak ineceksin şunun şurasında, seni kollarımıza alacağız, öpüşlerimiz zayıf tenini parçalayacak, unutuşa kavuşacaksın, acının arı ateşinde unutuşa kavuşacaksın.

ERINNYE'LER.— Gel hadi! Gel!

Onu büyülemek istercesine çok ağır bir biçimde dansederler çevresinde. Elektra kalkar.

ORESTES, *kolundan yakalayarak.*— Gitme, yalvarırım, gitme mahvolursun.

ELEKTRA, *şiddetle sıyrılarak.*— Öf! nefret ediyorum senden.

Basamaklardan iner, Erinnye'ler hep birden üzerine atılırlar.

ELEKTRA.— İmdat!

Jupiter girer.

SAHNE II

ÖNCEKİLER, JUPITER

JUPITER.— Kovuğunuza dönün!

BİRİNCİ ERINNYE.— Efendimiz!

Erinnye'ler üzgün üzgün açılırlar, Elektra yerde upuzun uzanmış kalır.

JUPITER.— Zavallı çocuklar. *(Elektra'ya doğru ilerler.)* Gördünüz mü, ne durumlara düştünüz! Öfke ve acıma birbiriyle çarpışıyor yüreğimde. Kalk, Elektra: ben burada bulundukça, köpeklerim sana kötülük edemezler. *(Doğrulmasına yardım eder.)* Ne korkunç yüz bu böyle. Bir gecede! Bir tek gecede! Nerede senin o köylü körpeliğin? Karaciğerin, akciğerin, dalağın, bir gecede yıpranıvermiş, çökmüşsün iyice. Ah! Kendini beğenmiş, çılgın gençlik, ne büyük kötülük ettiniz kendi kendinize!

ORESTES.— Bırak bu babacan havaları: tanrıların kralına pek yakışmıyor.

JUPITER.— Sen de bu gururu bırak: cinayetinin cezasını çeken

bir suçluya uymuyor.

ORESTES.— Suçlu değilim ben, suç olduğunu yadsıdığım bir suç için ceza çektiremezsin bana.

JUPITER.— Belki de aldanıyorsun, ama sabret: az sonra açacağım gözlerini.

ORESTES.— İstediğin kadar kafa şişir: hiçbir şeye pişman değilim.

JUPITER.— İşlediğim suç yüzünden kardeşinin gömüldüğü düşkünlüğe bile mi?

ORESTES.— Ona bile.

JUPITER.— Elektra, duyuyor musun? Şu seni sevdiğini ileri süren adama bak!

ORESTES.— Canımdan da çok seviyorum onu. Ama acıları kendi kendinden geliyor, yalnız kendisi kurtulabilir bu acılardan: özgürdür.

JUPITER.— Ya sen, sen de özgür müsün yoksa?

ORESTES.— İyi biliyorsun.

JUPITER.— Şu durumuna bak bir kez, küstah ve alık yaratık: pek de şanlı bir durumdasın hani, aç köpekler ortasında, koruyucu bir tanrının bacakları arasına kıvrılıvermişsin. Sen özgür olduğunu ileri sürmeyi göze aldıktan sonra, bir zindanın dibinde zincire vurulmuş mahkumun özgürlüğünden de, çarmıha gerilmiş kölenin de özgürlüğünden dem vurmak gerekecek.

ORESTES.— Neden olmasın?

JUPITER.— Dikkat et: Apollon seni koruyor da ondan kahramanlık taslıyorsun. Ama Apollon hiç sözümden çıkmayan bir yardımcımdır. Parmağımı kaldırdım mı bırakıverir seni.

ORESTES.— İyi ya, kaldır parmağını, elini de kaldır istersen.

JUPITER.— Neye yarar? Cezalandırmaktan tiksindiğimi söylemedim mi? Ben sizi kurtarmaya geldim.

ELEKTRA.— Bizi kurtarmaya mı? Bırak alayı, öç ve ölüm tanrısı, acı çekenlere aldatıcı bir umut vermeye hiç kimsenin hakkı yoktur, bir Tanrı bile olsa...

JUPITER.— Çeyrek saate varmadan dışarıda olabilirsin.

ELEKTRA.— Sağ salim mi?

JUPITER.— Söz sana.

ELEKTRA.— Buna karşılık benden ne istiyorsun?

JUPITER.— Hiçbir şey istemiyorum, çocuğum.

ELEKTRA.— Hiçbir şey mi? Doğru mu işittim tapılası tanrı?

JUPITER.— Ya da nerdeyse hiçbir şey. En kolay verebileceğin şey: azıcık pişmanlık.

ORESTES.— Dikkat et, Elektra: bu hiçbir şey dağ gibi çökecektir ruhunun üstüne.

JUPITER, *Elektra'ya.*— Dinleme onu. Sen bana yanıt ver: nasıl yadsımazsın bu suçu? Başkası işledi. Suç ortağı demek bile güç sana.

ORESTES.— Elektra! On beş yıllık kini ve umudu yadsıyacak mısın?

JUPITER.— Yadsımaktan sözeden kim? Hiçbir zaman istemedi bu dinsiz eylemi.

ELEKTRA.— Heyhat!

JUPITER.— Hadi canım! Bana güvenebilirsin. Yüreklerin içini okumaz mıyım ben?

ELEKTRA, *inanmamış.*— Peki, yüreğimde bu cinayeti istemediğimi mi okuyorsun? On beş yıl boyunca öldürme ve öç düşleri göreyim de...

JUPITER.— Adam sen de! Seni ığralayan bu kanlı düşlerde, bir tür suçsuzluk vardı: köleliğini örtüyorlardı, gururunun yaralarını sarıyorlardı. Düşlerini gerçekleştirmeyi hiç düşünmedin. Yoksa yanılıyor muyum?

ELEKTRA.— Of! tanrım, sevgili tanrım, yanılmanı ne kadar isterdim!

JUPITER.— Sen küçücük bir kızsın, Elektra. Öbür küçük kızlar bütün kadınların en zengini ya da en güzeli olmak isterler. Ama seni soyunun dayanılmaz yazgısı büyülemişti, kadınların en acılısı, en suçlusu olmak istedin. Kötülüğü hiçbir zaman istemedin: kendi yıkımını istedin yalnız. Senin yaşındaki çocuklar bebek oynuyorlar, kaydırak kayıyorlar hâlâ, ama senin ne oyuncağın, ne de arkadaşın vardı, zavallı yavrucuk, sen de cinayet oyunu oynadın, çünkü yapayalnız oynanabilecek bir oyundu.

ELEKTRA.— Yazık ki öyle! Seni dinliyorum da apaçık görüyorum içimi.

ORESTES.— Elektra! Elektra! Asıl şimdi suçlusun işte. Ne istediğini senden başka kim bilebilir? Kararı bir başkasına mı bırakacaksın? Kendini savunamaz olmuş bir geçmişi neden değiştiriyorsun! Bir zamanlar senden başkası olmayan o kızgın Elektra'yı, çok sevdiğim o kin tanrıçasını neden yadsımalı! Acımasız Tanrı alaya alıyor seni, görmüyor musun?

JUPITER.— Sizi alaya almak mı! Siz benim önerimi dinleyin: cinayetinizi yadsırsanız, ikinizi de Argos tahtına oturtacağım.

ORESTES.— Öldürdüklerimizin yerine mi?

JUPITER.— Öyle gerekiyor.

ORESTES.— Ölmüş kralın hâlâ ılık giysilerini mi geçireceğim sırtıma?

JUPITER.— Bunları ya da başkalarını, ne çıkar.

ORESTES.— Evet; yeter ki kara olsunlar, değil mi öyle?

JUPITER.— Yasta değil misin?

ORESTES.— Annemin yasındayım, unutuyordum. Peki, uyruklarım, onlara da karalar mı giydireceğim?

JUPITER.— Giymişler bile.

ORESTES.— Doğru. Bırakalım da iyice eskitsinler emektar giysilerini. Peki, sonra? Anladın mı Elektra? Birkaç damla gözyaşı dökersen, Klytemnestra'nın etekleri, gömlekleri senin olacak - tam on beş yıl kendi ellerinle yıkadığın o pis kokulu, iğrenç gömlekler. Rolü de seni bekliyor, alıverirsin, olur biter; aldatmaca çok güzel olur doğrusu, herkes gene anneni gördüğünü sanır, çünkü ona benzemeye başladın bile. Benim midem biraz daha zayıftır: öldürdüğüm soytarının donlarını bacağıma geçiremem.

JUPITER.— Çok yükseklere kaldırıyorsun başını: kendini savunmayan bir adamla aman dileyen bir yaşlı kadını öldürdün; oysa sözlerini işitenler, bir başına otuz kişiyle savaşarak doğduğun kenti kurtardığını sanacaklar.

ORESTES.— Belki gerçekten de kurtarmışımdır doğduğum kenti.

JUPITER.— Sen mi? Şu kapının ardında ne var, biliyor musun? Argos'lular - bütün Argos'lular. Ellerinde taşlarla, yabalarla, sopalarla kurtarıcılarını bekliyorlar, şükranlarını gösterecekler ona. Bir cüzamlı gibi yalnızsın.

ORESTES.— Evet.

JUPITER.— Hadi hadi, bundan da gurur payı çıkarma. Horgörünün ve dehşetin yalnızlığı içine attılar seni, katillerin en alçağı.

ORESTES.— Katillerin en alçağı, pişmanlığa kapılandır.

JUPITER.— Orestes! Seni ben yarattım, her şeyi ben yarattım: bak. *(Tapınağın duvarları açılır. Gök görünür, yıldızlarla doludur, dönen yıldızlarla. Jupiter sahnenin dibindedir. Sesi korkunç bir ses olmuştur, —mikrofon— ama güç farkedilir.)* Bir kez bile çarpışmadan düzenle dönen şu gezegenlere bak: ben düzenledim yollarını, adalete göre. Kürelerin uyumunu dinle, gökyüzünün dört bir köşesinde yankılanan madensi ve görkemli türküyü dinle. *(Melodram.)* Türler benim buyruğumla sürer, insanın her zaman insan doğurmasını, köpek yavrusunun her zaman köpek olmasını ben buyurdum, gelgitin tatlı dili benim buyruğumla gelip kumları yalar, benim buyruğumla saatinde geri döner, bitkileri ben büyütürüm, toprağın üzerinde uçuşan sarı polen bulutlarına benim soluğum yön verir. Kendi yurdunda değilsin, yabancı; etteki kıymık gibisin, beyzadenin ormanındaki kaçak avcı gibisin yeryüzünde: çünkü dünya iyidir; onu kendi istemime göre yarattım ve ben İyiliğim. Ama sen, kötülük ettin, nesneler taş kesilmiş sesleriyle suçluyorlar seni: İyilik her yerdedir, mürver ağacının özüdür, çeşmenin serinliği, çakmak taşının dokusu, taşın ağırlığıdır; ateşin ve ışığın yapısında bile bulabilirsin onu, bedenin bile dinlemiyor seni, çünkü benim buyruklarıma uyuyor. İyilik senin içinde, senin dışında: bir orak gibi işliyor içine, bir dağ gibi eziyor seni, seni götürüyor, bir deniz gibi sürüklüyor; yaptığın kötü işin başarısını da o sağladı, mumların aydınlığı oldu çünkü, kılıcının sertliği, kollarının gücü oldu. Sonra çok böbürlendiğin, yapıcısı olduğunu söylediğin bu kötülük de varlığın bir yansımasından, bir kaçamaktan, İyiliğin desteklediği, aldatıcı bir görüntüden başka nedir ki? Kendi benliğine dön, Orestes: evren haksız çıkarıyor seni, sen de evrende bir küçük kurttan başka bir şey değilsin. Doğaya dön, soysuzlaşmış oğul: kusurunu bil, tiksin ondan, pis kokulu, çürük bir diş gibi koparıp at kendinden. Yoksa önünden denizin çekilmesinden, yolunda pınarların kurumasından, taşların, kayaların yolundan dışarı yuvarlanmasından, ayakların altında toprağın ufalanmasından kork.

ORESTES.— Ufalansın! Kayalar suçlu bulsun beni, ben geçerken bitkiler solsun: bütün evrenin beni haksız çıkarmaya yetmeyecektir.

Sen tanrıl rın kralısın, Jupiter, taşların ve yıldızların kralısın, denizin dalgalarının kralısın. Ama insanların kralı değilsin.

Duvarlar yeniden yaklaşır birbirlerine, Jupiter yeniden görünür, bitkindir, beli büküktür, gene doğal sesiyle konuşur.

JUPITER.— Kralın değil miyim, küstah sürfe? Kim yarattı öyleyse seni?

ORESTES.— Sen. Ama beni özgür yaratmamalıydın.

JUPITER.— Bana hizmet etmen için verdim özgürlüğünü.

ORESTES.— Olabilir, ama şimdi sana karşı, bunu değiştirmek için hiçbir şey yapamayız, ne sen, ne de ben.

JUPITER.— Hele şükür. İşte özürü.

ORESTES.— Özür dilemiyorum.

JUPITER.— Öyle mi? Kölesi olduğunu söylediğin bir özgürlük, bir özüre pek benziyor, biliyor musun?

ORESTES.— Ne efendi, ne de köleyim, Jupiter. Özgürlüğüm ben! Sen beni yaratır yaratmaz, senin olmaktan çıktım.

ELEKTRA.— Orestes, babamızın başı için, cinayete bir de küfür katma.

JUPITER.— Onu dinle. Düşüncelerini ona da benimsetebileceğini umuyorsan, at içinden bu umudu: bu konuşma oldukça yeni geliyor kulaklarıma - oldukça da sarsıcı.

ORESTES.— Benim kulaklarıma da öyle, Jupiter. Sözcüklere soluk veren gırtlağıma da, onları biçimlendiren dilime de: kendimi anlamakta güçlük çekiyorum. Daha dün gözlerimin önünde bir perde, kulaklarımda mumdan bir tıpaydın; dün bir özürüm vardı: varoluşumu bağışlattırtacak özürdün, çünkü amaçlarında kullanmak için dünyaya getirmiştin beni, dünya da durmadan senden sözeden kocamış bir arabulucu kadındı. Sonra beni bıraktın.

JUPITER.— Bıraktım mı seni, ben mi bıraktım?

ORESTES.— Dün, Elektra'nın yanındaydım; bütün doğan çevremde iç-içeydi; İyiliğinin türküsünü söylüyordu, öğütler yağdırıyordu bana. Beni uysallaştırabilmek için, yakıcı gün dumanlanan bir bakış

gibi yumuşuyordu; kötülükleri unutmayı öğütlemek için, gökyüzü bir bağışlayış gibi tatlı oluvermişti. Gençliğim, buyruklarına uyup doğrulmuş, gözlerimin önünde duruyordu, bırakılan bir nişanlı gibi yalvarmaklıydı: son kez görüyordum gençliğimi. Ama, birdenbire, özgürlüğüm üzerime dikildi, donduruverdi beni, doğa geriye sıçradı, yaşım maşım yoktu artık, ufacık, yumuşacık dünyanın ortasında yapayalnız buldum kendimi, gölgesini yitirmiş bir insan gibi; hiçbir şey yoktu artık gökte, ne İyilik, ne Kötülük, ne bana buyuracak bir kimse.

JUPITER.— Peki, sonra? Uyuz olup sürüden ayrı tutulan koyuna, insanlardan uzak tutulan cüzamlıya hayran mı olayım? Unutma Orestes: benim sürümdendin, benim koyunlarım arasında, benim tarlalarımın otlarını yiyordun. Özgürlüğün seni kemiren bir uyuzdan başka bir şey değil, bir sürgünden başka bir şey değil.

ORESTES.— Doğru söylüyorsun: bir sürgün.

JUPITER.— O kadar derin değil yara: daha yeni açıldı. Aramıza dön. Geri dön: bak, ne kadar yalnızsın, kardeşin bile bırakıyor seni. Sapsarısın, bunalımdan gözlerin büyüyor. Yaşayacağını mı umuyorsun? Bak, insanlık dışı bir dert kemiriyor içini, benim doğama yabancı, kendi kendine yabancı bir dert. Geri dön: unutuşum, huzurum ben.

ORESTES.— Kendi kendime yabancıyım, biliyorum. Doğanın dışındayım, doğaya karşıyım, bağışlatıcı bir nedenim yok, kendimden başka hiç kimseden en ufak bir yardım bekleyemem. Ama senin yasana dönmeyeceğim: kendi yasamdan başka yasa tanımamaya yargılıyım. Doğana dönmeyeceğim: sana gelen binlerce yol var üzerinde, ama ben yalnız kendi yolumdan gidebilirim. Çünkü ben insanım, Jupiter, her insan kendi yolunu kendi düşünüp bulmalı. Doğa insanlardan tiksinir, sen de, sen de, tanrıların hükümdarı, sen de tiksiniyorsun insanlardan.

JUPITER.— Yalan değil, sana benzediler mi nefret ederim onlardan.

ORESTES.— Dikkat et: ağzınla söyleyiverdin zayıflığını. Ben senden nefret etmiyorum. Ne var ki aramızda? İki gemi gibi, birbirimize dokunmadan, kayıp gidiyoruz, Sen Tanrı'sın, ben de özgürüm aynı biçimde yalnızız, bunalımlarımız da aynı. Bu uzun gece boyunca pişman olmaya çalışmadığımı kim söyledi sana? Pişmanlık. Uyku. Ama pişman olamıyorum. Uyuyamıyorum da.

Bir sessizlik.

JUPITER.— Ne yapmayı düşünüyorsun?

ORESTES.— Argos'lular benim adamlarımdır. Gözlerini açmam gerekir.

JUPITER.— Zavallı insanlar! Yalnızlığı ve utancı armağan edeceksin onlara, üzerlerine örttüğüm kumaşları parçalayıp atacaksın, birdenbire varlıklarını göstereceksin onlara, karşılıksız verilmiş, tiksindirici ve tatsız varlıklarını.

ORESTES.— Kendimdeki umutsuzluğu onlardan ne diye esirgeyeyim? Nasıl olsa paylarına düşen bu.

JUPITER.— Ne yapacaklar bu umutsuzluğu?

ORESTES.— Ne isterlerse: özgürdürler, insan yaşamı da umutsuzluğun öbür yanında başlar.

Bir sessizlik.

JUPITER.— Peki, Orestes, bütün bunlar beklenen şeylerdi. Bir adam gelecek, sonumun yaklaştığını bildirecekti. O adam senmişin demek? Dün, senin o kız yüzünü görünce, kim inanırdı buna?

ORESTES, Ben inanır mıydım sanki? Söylediğim sözcükler ağzıma göre çok büyük, parçalıyorlar ağzımı; alınyazım gençliğime fazlasıyla ağır geldi, ezip geçti gençliğimi.

JUPITER.— Pek de sevmiyorum seni, gene de acıyorum.

ORESTES.— Ben de sana acıyorum.

JUPITER.— Allahaısmarladık, Orestes. *(Birkaç adım yürür.)* Sana gelince, Elektra, şunu düşün: bu kadarcıkla sona ermez saltanatım, savaşı bırakmak düşüncesinde de değilim. Bak bakalım, benden misin, yoksa bana karşı mı? Allahaısmarladık.

ORESTES.— Güle güle.

Jupiter çıkar.

SAHNE III

ÖNCEKİLER, *yalnız* JUPITER *yoktur.*

Elektra ağır ağır kalkar.

ORESTES.— Nereye gidiyorsun?

ELEKTRA.— Bırak beni. Sana söyleyecek hiçbir sözüm yok.

ORESTES.— Daha dün tanımıştım seni, bugün bir daha bulamamasıya yitirecek miyim?

ELEKTRA.— Keşke hiç tanımasaydım.

ORESTES.— Elektra! Kardeşim, sevgili Elektra! Biricik aşkım, ömrümün biricik sevinci, yapayalnız bırakma beni, benimle kal.

ELEKTRA.— Hırsız! Azıcık huzurla bir iki düşten başka hiçbir şeyim yoktu nerdeyse. Gene de her şeyimi aldın, yoksul bir kızcağızın varını-yoğunu çaldın. Kardeşimdin, ailemizin başıydın, beni koruman gerekirdi: ama kana buladın beni, boğazlanmış bir öküz gibi kıpkırmızıyım; bütün sinekler ardıma düşüyor, doymaz sinekler, yüreğim iğrenç bir kovan gibi!

ORESTES.— Haklısın, canım, her şeyini aldım, üstelik sana verecek hiçbir şeyim yok - cinayetimden başka. Ama uçsuz bucaksız bir bugün yaşıyoruz. Benim de ruhumun üstüne bir kurşun gibi çökmüyor mu sanırsın? Fazlasıyla hafiftik, Elektra: şimdi ayaklarımız toprağa gömülüyor, çığırlara gömülen araba tekerlekleri gibi. Gel hadi, yola çıkıyoruz; değerli yükümüzün altında iki büklüm, ağır adımlarla yürüyeceğiz. Bana elini vereceksin, gideceğiz...

ELEKTRA.— Nereye?

ORESTES.— Bilmiyorum; kendi kendimize doğru. Irmakların, dağların ötesinde bir Orestes ve bir Elektra var, bizi bekliyorlar. Sabırla aramalıyız onları.

ELEKTRA.— Dinlemek istemiyorum artık seni. Ancak yıkım ve tiksinti sunuyorsun. *(Sahneye atılır. Erinnye'ler yavaş yavaş yaklaşırlar.)* İmdat! Jupiter, tanrıların ve insanların kralı, benim kralım, kollarına al beni, götür beni, koru beni. Senin yasana uyacağım, kölen olacağım, ayaklarını, dizlerini öpeceğim. Koru beni, sineklerden, kardeşimden, kendi kendimden koru, beni yalnız bırakma, günahımı çekmeye adıyorum bütün yaşamımı, Pişmanım, Jupiter, çok pişmanım.

Koşa koşa çıkar.

SAHNE IV

ORESTES, ERINNYE'LER

Erinnye'ler Elektra'yı kovalamak için şöyle bir davranırlar. Birinci Erinnye onları durdurur.

BİRİNCİ ERINNYE.— Bırakın, kardeşlerim, kaçtı elimizden. Ama şu kaldı bize, hem de uzun zaman kalır sanıyorum, ruhcağızı kabuk bağlamış çünkü. Ötekinin yerine de çeker.

Erinnye'ler uğuldamaya başlar ve Orestes'e yaklaşırlar.

ORESTES.— Yapayalnızım.

BİRİNCİ ERINNYE.— Hayır, hayır, katillerin en miniciği, hayır, ben varım ya: göreceksin, ne oyunlar uyduracağım seni oyalamak için.

ORESTES.— Ölünceye kadar yalnız olacağım. Sonra...

BİRİNCİ ERINNYE.— Korkmayın, kardeşlerim, işte gevşiyor. Bakın, gözleri büyüyor: pek yakında, dehşetin o güzel uyumlarıyla bir harpın telleri gibi titreşecek sinirleri.

İKİNCİ ERINNYE.— Çok geçmeden açlık onu kovacak sığınağından: akşama varmadan tadacağız kanının tadını.

ORESTES.— Zavallı Elektra!

Öğretmen girer.

SAHNE V

ORESTES, ERINNYE'LER, ÖĞRETMEN

ÖĞRETMEN.— Efendim, efendim! neredesiniz? Göz gözü görmüyor. Biraz yiyecek getirdim size: Argos'lular tapınağı sarıyorlar, çıkmayı düşünemezsiniz: bu gece, kaçmaya çalışırız. Şimdilik, şunları yiyin bakalım. *(Erinnye'ler yolunu kapatırlar.)* Allah! Allah! kim bunlar böyle? Gene çattık köksüz inançlara. Güzelim Attika ülkesini nasıl aramazsın, orada aklım her zaman hep haklı çıkardı.

ORESTES.— Bana yaklaşmaya çalışma, diri diri parçalarlar seni.

ÖĞRETMEN.— Yavaş olun, güzellerim. Bakın, sunularım sizi ya-

tıştırabilirse, şu etlerle şu meyvaları alın.

ORESTES.— Argos'lular tapınağın önüne toplanmış mı diyorsun?

ÖĞRETMEN.— Evet, öyle; ama hangisidir en berbatları, şu güzel kızlar mı daha çok can atıyor sizi öldürmeye, yoksa sevgili uyruklarınız mı, orasını bilemem.

ORESTES.— Güzel *(Bir an durur.)* Aç şu kapıyı.

ÖĞRETMEN.— Siz aklınızı mı oynattınız? Hepsi bu kapının arkasında silahları da var.

ORESTES.— Sen benim dediğimi yap.

ÖĞRETMEN.— Kusura bakmayın ama bu kez sözünüzü dinlemeyeceğim. Taşlarla öldürecekler diyorum size.

ORESTES.— İhtiyar, ben senin efendinim, bu kapıyı açmanı emrediyorum.

Öğretmen kapıyı aralar.

ÖĞRETMEN.— Vay vay vay vay vay!

ORESTES.— İki kanadını da, ardına kadar!

Öğretmen kapıyı biraz daha aralar, kanatlardan birinin ardına gizlenir. Halk her iki kanadı şiddetle iter ve eşikte, şaşkın, durur. Keskin ışık.

SAHNE VI

ÖNCEKİLER, HALK

KALABALIKTA HAYKIRIŞLAR.

Öldürün! Öldürün! Gebertin onu! Parçalayın! Öldürün.

ORESTES, *onları işitmeden.*— Güneş!

KALABALIK.— Din düşmanı! Katil! Kasap! Parçalayacağız seni. Yaralarına erimiş kurşun dökeceğiz.

BİR KADIN.— Gözlerini oyacağım senin.

BİR ADAM.— Ciğerini yiyeceğim.

ORESTES, *doğrulmuştur.*— Demek karşı karşıyayız, çok sadık uyruklarım! Ben Orestes'im, kralınızım, Agamemnon'un oğluyum, bugün de taç giyme günüm.

Kalabalık homurdanır, şaşırmıştır.

Bağırmıyor musunuz artık? *(Halk susar.)* Biliyorum: korkuyorsunuz benden. Günü gününe tam on beş yıl önce, bir başka katil dikilmişti karşınıza, dirseklerine kadar kırmızı eldivenler takmıştı, kandan eldivenler, ondan korkmamıştınız, çünkü sizlerden olduğunu, eylemleri düzeyinde olmadığını okumuştunuz gözlerinden. Sahibinin taşıyamadığını okumuştunuz gözlerinden. Sahibinin taşıyamadığı bir cinayet, hiç kimsenin cinayeti değildir artık, değil mi öyle? Kaza gibi bir şeydir. Katili kralınız olarak bağrınıza bastınız, ihtiyar cinayet de sahibini yitirmiş bir köpek gibi usul usul inleyerek kentin duvarları arasında dolaşmaya başladı. Yüzüme bakıyorsunuz, Argos'lular, cinayetimin gerçekten benim olduğunu anladınız; güneşin önünde yükleniyorum işte bu cinayeti, bu cinayet yaşama nedenimdir benim, gururumdur, elinizden ne beni cezalandırmak gelir, ne de bana acımak, bunun için benden korkuyorsunuz. Gene de, ey benim adamlarım, sizleri seviyorum, sizler için öldürdüm. Sizler için. Ülkemi istemeye gelmiştim, sizlerden değilim diye ittiniz beni. Şimdi sizlerdenim, ey benim uyruklarım, kanla bağlanmışız birbirimize, kralınız olmaya hak kazandım. Suçlarınız ve pişmanlıklarınız, geceleri bunalımlarınız, Aigisthos'un cinayeti, hepsi, hepsi benimdir, hepsini üzerime alıyorum. Ölülerinizden korkmayın artık, onlar *benim* ölülerim. Sonra bakın: sadık sinekleriniz de bana gelmek üzere sizleri bıraktılar. Ama korkmayın, Argos'lular, böyle, kanlar içinde, kurbanımın tahtına oturacak değilim: bir tanrı sundu bana bu tahtı, ama hayır dedim. Topraksız ve uyruksuz bir kral olmak istiyorum. Allahaısmarladık, adamlarım, yaşamaya çalışın: her şey yeni burada, her şey başlanmayı bekliyor. Benim için de yaşam başlıyor. Garip bir yaşam. Bir de şunu dinleyin: Bir yaz, Soyros farelerle dolmuştu. Korkunç bir cüzam yayılmıştı sanki, her şeyi kemiriyorlardı; kentliler yok olup gitmekten korktular. Ama, günün birinde, bir kavalcı geldi. Kentin ortasında dikildi - işte böyle *(Ayağa kalkar.)* Kaval çalmaya başladı, bütün fareler çevresinde toplandılar. Sonra geniş adımlarla yürümeye başladı, işte şöyle, *(ayaklıktan iner)*, bir yandan da Soyros'lulara "Açılın!" diye bağırıyordu. *(Kalabalık açılır.)* Bütün fareler duralayarak başlarını kaldırdılar - sineklerin yaptıkları gibi. Bakın işte! Sineklere bakın! Sonra birden arkasından fırladılar. Kavalcı da, fareleriyle birlikte, bir daha görünmemesiye sîlindi.

İşte böyle.

Çıkar; Erinnye'ler haykırarak arkasından fırlarlar.

PERDE

KUZEY YAYINLARI

ŞİİR DİZİSİ

ALİ CENGİZKAN
YÜRÜYÜŞLER VE DURUŞLAR

★

N. GUİLLEN
ADAM EDEN SÖZLER
Çev : Ali Cengizkan

ANI DİZİSİ

JACK LONDON
JOHN BARLYCORN
Çev : Mete Ergin

★

C. MALAPARTE
VOLGA AVRUPA'DAN DOĞAR
Çev : Mete Ergin

ÖYKÜ VE ROMAN DİZİSİ

JACK LONDON
İSTİRİDYE KORSANLARI
Çev : Mete Ergin

O'HENRY

SON YAPRAK

Çev : Mete Ergin

★

A. DAUDET

SAPHO

Çev : Tahsin Yücel

KLASİK DİZİ

ÇERNİŞEVSKİ

NE YAPMALI

Çev : Mazlum Beyhan

★

SALTIKOV ŞÇEDRİN

GOLOVLEV AİLESİ

Çev : Mazlum Beyhan

KURAMSAL DİZİ

M. LİFŞİTS

MARX'IN SANAT FELSEFESİ

Çev : Murat Belge

★

P. GUIRAUD

ANLAMBİLİM

Çev : Berke Vardar

★

A. CAMUS

BAŞKALDIRAN İNSAN

Çev : Tahsin Yücel

BORİS PASTERNAK

SON YAZ

Çev : Mete Ergin

★

ANDRÉ GIDE

AYRI YOL

Çev : Tahsin Yücel

★

ARTHUR KOESTLER

SPARTACUS

Çev : Zühal Avcı

★

BORİS PASTERNAK

JENYA LUVERS

Çev : Mete Ergin

★

C. MALAPARTE

KAPUTT

Çev : Zühal Avcı

★

ANDRÉ GIDE

KADINLAR OKULU

Çev : Tahsin Yücel

★

E. CAULDWELL

TEPEDEKİ EV

Çev : Mete Ergin

★

A. MALRAUX

ALTENBURG'UN CEVİZ AĞAÇLARI

Çev : Tahsin Yücel

KUZEY

SİNEKLER

Jean-Paul Sartre